מגלת יוחסין

למשפחות

שמשי, בן־צבי, ראובני, קלוגאי, מזר, סלושז.
ברמון, קבק, קויפמן, ליברמן, והקרובות אליהן

מאת

צבי שמשי ז"ל

מהדורה שניה, מושלמת ומתוקנת

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

ירושלים תשי"ז

מגלת יוחסין

למשפחות

שמשי, בן־צבי, ראובני, קלוגאי, מזר, סלושז,
ברמון, קבק, קויפמן, ליברמן, והקרובות אליהן

מאת

צבי שמשי ז"ל

מהדורה שניה, מושלמת ומתוקנת

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

ירושלים תשי"ז

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

©

כל הזכויות שמורות
All rights reserved

נדפס במדינת ישראל תשי"ז
Printed in Israel 1957

דפוס טורים בע"מ, ירושלים

הקדמה למהדורה השניה

ספר זה הוא פרי מסורת של שבעה דורות אשר נמסרה בעל־פה במשפחתנו מאב לבן ומאם לבתה בתקופה של מאתיים וחמשים שנה.

אין זה אוסף יבש של שמות, אלא — תעודות חיות וידיעות קצרות המשקפות את זמנן ואת תקופתן.

מקורה של המשפחה הוא בעיירות הקטנות של ליטא, בסביבות וילנא ומינסק. שם אנו מוצאים את בניה כל המאה היח׳ וחצי המאה היט׳; ורק בחצי השני של המאה שעברה הפיצו מעינותיהם חוצה ושלחו שלוחות לשאר חלקי רוסיה וביחוד לאוקראינה ונובורוס (אודיסה) ואף עברו את הים. בשנות השבעים כבר היו מהם מהגרים לארצות הברית, ובתחילת השמונים — עולים ומתישבים בארץ־ישראל. אך ברובם הגדול נשארו במקומות מוצאם, ובהגיע שואת הנאצים ספו תמו עם מיליוני אחיהם שבליטא, בפולין וברוסיה; רק מעטים ניצלו. נמצאו בהם לוחמים שלקחו חלק בגדודי הפרטיזנים, וזנבו את קלגסי היטלר.

בדורות הקודמים הם "בעלי בתים", אנשי מסחר, חוכרי אחוזות, בהם — תופשי תורה, שלשלת רבנים ויודעי ספר, אשר שמם וזכרם נשאר בקרב יוצאי גולה עד היום; בחצי השני של המאה שעברה — משכילים וחובבי ציון מן הראשונים וגם מהפכנים ולוחמים בעד תיקון החברה; ובדורות האחרונים — בעלי מלאכה, פועלים ובעלי מקצועות.

המחבר, אבי מורי צבי שמשי ז״ל, שהיה מראשוני חובבי ציון ונושאי דגל שחרור עמו, סבל בימי הצאר בעד ציוניותו ומסירותו לעמו. בשנת התרס״ג נאשם בפעילות למען ההגנה היהודית מפני פורעים, נחבש בבית סוהר והגלה לסיביר והיה שרוי שם עד שנת תרפ״ב. בעברו לרגל עסקיו ברחבי הגולה (לפני המאסר) בקר בכל מקום — בתחום המושב ומחוץ לתחום — באגודות חובבי ציון ו„בני משה" וקשר אותם בחברות. בערוב ימיו זכה אבא לעלות לארץ חמדתו, זכה לחיות בה עוד כשלושים שנה, זכה לחזות במו עיניו בתקומת מדינת ישראל, משא נפשו כל ימיו.

בשבתו בארץ הרבה לכתוב ולרשום מזכרונותיו וממסורת אבותיו. הוא היה הראשון במשפחת שמשי, אשר אסף ולקט אחת לאחת כל ידיעה וכל מסורת אשר קבל מבני משפחתו, מאביו ואמו וזקניו, התבונן וחיבר ספר זה, אשר יצא במהדורתו הראשונה בירושלים לפני טז׳ שנה — בשנת התש״ש. מגילת יוחסין זו נדפסה בשעתה במספר מצומצם, באשר נועדה לבני המשפחה ולידידים קרובים בלבד, והנה זה כמה שנים שאזלה ולא נשארו ממנה אלא טפסים מעטים; ואבי ז״ל לא אחת הביע רצון שתוצא בהוצאה מתוקנת, כדי לזכות בה לפחות את בני משפחתו וידידיו הקרובים. לצערנו, לא הספיק לעשות זאת בחייו, ואת התפקיד הזה להוציא את מגילת היוחסין בהוצאה מלאה ומתוקנת נטלנו עלינו אנחנו, בניו של ר׳ צבי שמשי ז״ל. בן דודי, מר אברהם שמשי, יגע הרבה באיסוף החומר ב„מלואים", וצרף מה שידע מבית אביו ומפי קרובים ורחוקים, שעמד אתם בקשרי מכתבים, הן עם בני המשפחה שהרחיקו נדוד לאמריקה והן עם בניהם ושארי בשרם אשר בארץ המה. אחי, הסופר אהרן ראובני, סדר את הטבלאות הנוספות, ואני עברתי על כל החומר להתקינו ולהשלימו.

יצחק בן־צבי

הקדמה *

רחש לב שארי הקרוב אלי, מר חביבי צבי השמשי — מראשוני חובבי ציון — להעלות על ספר את מגלת היחס של בית אביו ובית אמותינו המשותף לנו. בשקידה רבה ומסירות כדרכו בקודש בכל זמן הוציא יקר מזולל, אסף מספרים ומכתבים, צבר שמועות בעל פה, ואחר ברר, סדר ולבן את החומר שנאסף על ידו ואשר על זה יודוהו כל בני משפחתנו והמשפחות הקרובות אלינו על פי יחסם לבתי אבותם.

אמנם, אין המלאכה יכולה להיות שלמה ומלאה: אנו חיים בדורות של פיזור; המכות אשר הוכתה המסורת החיה, שהיתה נמסרת איש מפי איש בקהלות הצפון, החריבו את הקהלות הישנות והרחיקו את היחידים שאזנם לקחה שמץ מקבלת האבות. כאילו רוח ממרום נחה על משורר הדור, חיים נחמן ביאליק, כאשר הוציא את הקריאה הנמרצה: לך כנוס! בזמן חורבן עבר של אלפים שנה, כאשר אבדה עצה מבנים ותושיה מגדולים, עלינו לשוב ולאסוף את פזורי רוחנו למקום אחד, עלינו לקיים את דברי המשורר: נדי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך — הלא בספרתך. כל טפה וטפה חשובה עד שיהא המקרא מלא — להשאיר זכרון בספר להולך ולא ישוב.

מגילות היוחסין תופסות מקום גדול בספרותנו: אבותינו העמידו מימי עזרא ונחמיה את עצם קיום האומה על טהרת המשפחה והמסורת הנמסרת מדור לדור. בכל משך ימי הבינים נשארו בידי כמה משפחות גדולות מגלות יחס, אשר מהן הגיעו אלינו, ועד דורנו זה מצאנו בקהלות העתיקות משפחות בני היחס, אשר התחתנו ביניהם ושמרו מכל משמר זכות האבות כאילו צפו באספקלריא, כי עתידים חכמי הגוים וישראל לכפור במוצאם העברי של בני ישראל ולשלול מהם את זכות אבותיהם הגדולים.

מסורת חיה כזו היתה שגורה על פי צאצאי הצדיק רבי משה אשכנזי היילפרין, הנודע בשם רבי משה איוויער, אשר בהתיחסם על הצדיק הנסתר הזה הזכירו בכל עת, כי מוצאו מגדול חכמי צרפת, ר' שלמה יצחקי: הכל יודעים כי בין רש"י ור' משה זה הבדילו כעשרים דורות של פזורים ונדודים, אבל גם בהתהלך צאצאי רש"י מגוי אל גוי לא פסקה תורה מפיהם. השלשלת לא נפסקה מעולם: רש"י מסר את תורתו לנכדיו בני בנותיו והם לבעלי התוספות ואחרי גלות צרפת אנו מוצאים את צאצאיהם בקהלות אשכנז ואיטליה, הלוך ונסוע מזרחה עד שנעשו פולין וליטא לאכסניא הראשית של תורה ומסורת אבות. בין הגדולים האלה שהרביצו את תורת רש"י והתוספות בארץ ההיא אנו מוצאים את הרב הראשון של בריסק ר' משה אשכנזי שנקרא בשם היילפרין על שם העיר היילברון בגרמניה, ששם אנו פוגשים את אבותיהם האחרונים של צאצאי רש"י, וגם בשבתם בארצות הסלבים לא פסקו מהם ומבני בניהם חכמים גדולים בתורה והוראה ואנשי מעשה, שזכות הרבים תלויה בהם מדור לדור. והנה מרבי משה אשכנזי הראשון יצא רבי משה אשכנזי איוויער ועל שמו נקרא אבי זקני הרב אברהם משה, ואחרי פטירתו נקרא בשם זה אחי הצעיר משה, ושם כנויו בארץ — כרמון (נפטר בירושלים בכ"ד באדר א תשי"ד).

אדם ביקר זה — הרא"מ, נולד בוואשיליישוק, עיר מושבו וקבורתו של רמ"א, והיה גם הוא גדול בתורה, חסיד אשר לא הניח גדול או קטן ממנהגי הגר"א שלא נהג בו, ועם זה היה אוהב ספרים ומחקר, עד לתנועות שהתעוררו באמצע המאה, כגון חברת כל ישראל חברים אשר עשה לה נפשות באודיסה וכן תנועת חבת ציון בראשיתה.

---

* הקדמת הפרופ. נחום סלושץ למהדורה הראשונה.

כר׳ משה איוויער בשעתו כן התנהג זקננו בחסידות ופרישות, ומאחר שלא עלה בידו לשבת בארץ ישראל, כאשר היה את לבבו בבואו לאודיסה, נשקע בעיר הזאת, למד תורה בבית הכנסת מגידי תהלים ובבתי עשירי החרדים, חבב ספרים ומחקר (באוצר ספריו מצאתי ספרי מחקר כגון "אילים" לרי׳ דלמדיגו, ספרי מקיצי נרדמים, זכרונות חכי"ח בעברית, גליונות "המגיד" וספרי קלמן שולמן). אהבתו לתורה היתה כה גדולה עד שדאג כי בנותיו תנשאינה לתלמידי חכמים: חתנו הגדול ר׳ ראובן ישראל הוא אביו של צבי מחבר מגילה זו (שהוא ובנו יצחק הם דומים לו בגופם והרבה ברוחם) היה אדם ביקר, צנוע ועושה צדקות בכל עת, חובב תורה והשכלה, אחד מטפוסי בעה"ב החיוביים של ספורי אברהם מאפו. הוא ישב בבית אבי ז"ל זמן רב בשנות עלומי, ואז למדתי להוקירו ולחבבו כאיש בעל מדות תרומיות.

חתנו השני היה אבי מורי הרב ר׳ דוד שלמה, בן לאיש ליטאי, אבל נולד באודיסה ואחרי למדו בישיבה שם הלך, בהיותו בן ארבע עשרה, על פי עצתו של ראי"מ, למינסק עיר מולדת אביו ולמד שם בבה"מ "בליומקה׳ס קלויז". ובראות זקננו כי ברכה בנער שלחו לולוז׳ין, מקום יצא לו שם כ"עילוי מאודיסה"; אחר השיא לו את בתו החסידה מרת רבקה לאה (השם לאה היה על פי לאה בתו של ר׳ משה איוויער). אחרי שבתם זמן קצר בסמורגון — ששם נולדתי — יצאו הורי בהיותי נער קטן לשבת באודיסה עיר מולדת אבי, אשר בה נתגלה כרב ודרשן גדול, מחבר וסופר מהיר ורב פעלים בעניני הכלל.

את ר׳ אברהם משה, אשר ישב בבית אבי בשנים האחרונות לחייו, הכרתי לדעת בכל משך ימי ילדותי ועד היותי כבן ארבע עשרה שאז הלך לעולמו. רבות שמעתי מפיו ספורים ומסורות על רש"י ועל נדודיו בנעוריו, על בנותיו שנשאו לגדולי ישראל. כמה מספוריו לא נודעו בדפוס ונמסרו בחוג המשפחה מפה לפה, ומדי הזכיר את שם ר׳ משה איוויער היה מתעטף בחסידות ומצניע דבורו ברגש של דומיה תהלה. שמעתי מפיו את הספור המובא בפנים על פגישת הגר"א ור׳ משה באחד הכפרים, וכן ידע לספר נפלאות על הגאון עצמו ועל מורו ורבו ר׳ יצחק מולוז׳ין. בכלל היה שתקן מטבעו, מרבה בודויים — מהם מצאתי בכתב יד — בלילות ומתנהג בפרישות. גם אמי המנוחה הביאה עמה אוצר של אגדות ומסורות משפחה — שהיתה מספרת אותן בשעת רצון, והיא שעוררה בי מעין רגש רומנטי של אהדה לליטא ולמסורותיה.

אמי ידעה בעל פה רשימה שלמה של משפחות קרובות לנו, כגון ר׳ יחיאל דוב וילקוביסקי מראשי קהלת ביאליסטוק — אשר בא לבקרנו בימי ילדותי, ר׳ דובר באמפי מחשובי מינסק, וביחוד כמה מבני משפחת היילפרין האמתים.

בהיותי כבן תשע בא אלינו איש צעיר לימים ומשכיל, שלום בן ר׳ זרח היילפרין מוואשיליישאק, אחיו הצעיר של זקננו רא"מ, והוא אשר ספר לנו, כי ספר יחס המשפחה הרשום על מחזור קדמון מדור לדור נמצא ברשות אביו, ולא עלה בידינו לראותו.

שלום זה לא מצא את מבוקשו באודיסה ונדד לאמריקה; כעבור זמן מרובה שמענו, כי היה שם לרב חובל, אבל בבואי לאמריקה חקרתי ושאלתי על אודותיו ולא מצאתי את עקבותיו, ונראה ששנה את שם משפחתו. ועל זה אני מצטער, כי בהיותי קטן יותר מדי לא ידעתי להעריך את חשיבותן של מסורות המשפחה ולא עלה על דעתי להוציא מפי רא"מ פנינים יקרות מספורי הדורות הקודמים, וגם מן המעט שהעליתי נשכח הרבה מרוב טרדותי ונדודי בטפחות ימי. על אחת כמה וכמה אני, וכל הקשורים אלינו בקשרי זכות אבות, חיבים תודה והכרה כפולה ומכופלת למודענו צבי השמשי, אשר נדבו לבו להציל מטרף הזמן הבוגד את שארית הפליטה של מסורות קדומים ולהשאירן לזכרון מספר בארץ האבות וחיי הנצחים שלכל בה חיי רוחנו.

נ. סלושץ

הקדמת המחבר

זכרון אבות סמל לבנים. קסם על שפתי הרועה הנאמן, בבואו להעיר ולעורר את שבטי ישראל להגאל מגלותם, — זכרון אבות האומה ובריתם את הארץ. בני ראובן, גד ומנשה הקימו מזבח לעד ולאות ברית אחים משני עברי הירדן, כי אב אחד וארץ אחת לכולם. עולי הגולה מבבל גם הם התיחשו לבית אבותם וכתבו על ספר לזכרון לבלתי ינתק הקשר בינם ובין אחיהם בני משפחתם, שנשארו בגולה. אות ברית כזה נקים גם אנחנו במגלת ספר, בה יכתבון יחש אבות ותולדות המשפחות, העולות להתנחל בארץ, ומקור מוצאן; והמגלה הזאת תהיה לעדה ולזכרון לדורות זרעינו ילידי הארץ ולשבי גולה בעתיד, כי מצור אחד חוצבו, כולם קרובים קרבות משפחתית, והחוט המקשר את הארץ והגולה לא ינתק לנצח.

מהיחש המשפחתי שלנו נהירים לי שמות אבות המשפחה מצד אבי כסדרם עד שבעה דורות וגם תולדות אחדים מהם ידועים לי מספורי אבי ז"ל, וכל זה רשום להלן במגלה הזאת. שלשלת היוחסין של משפחתנו מצד אמי מרחיקה לכת, ומלבד המסורת המשפחתית נמצא לנו גם חומר ספרותי המובא להלן; הוא זורע אור על שבילי הדורות, העולים למעלה למרומי הר ציון.

אבי אמי, הר"ר אברהם משה הלפרין ז"ל (שעליו ידובר להלן), היה נין ונכד, דור חמישי, להר"ר משה איוויער ז"ל, שיצא חוטר מגזע ר"ש"י ז"ל והתיחש לזרע דוד המלך ע"ה. זה האיש משה היה צדיק תמים ומקובל ונחשב לאחד מיחידי סגולה בדורו, דור תורה ודעה, הוא דורו של הגר"א מווילנא. בהיות משה עניו מאד ונחבא אל הכלים, נודעו לנו פרטי חייו ותולדותיו רק מעט מזער בעקיפין על ידי לקוטים ממקורות ספרותיים וממסורות בע"פ, שאספתים וחברתים אחד לאחד, והריני נותן אותם בזה בציון המקורות.

צבי שמשי

על ר' משה איוויער

א. מדברים שבכתב ידועה לנו מלאכת מחשבת שלו: "ציונים וציורים לתכנית בית המקדש העתיד של ר' משה איוויער", הנלוים אל הספר "צורת בית המקדש" של בעל תוספות יום טוב, נדפס בהורודנא בשנת ה' תקמ"ח. (ציור התכנית נתון בזה בסוף המגלה).

בשער הספר "צורת בית המקדש" הנז' נאמר: "וזאת התורה אשר שם משה איש אלקים קדוש הוא בחסידות ופרישות וטהרה, סיני בקודש והרים עוקרה, לקבל אלפא שולף חרבא מתערה, קרן עור פני משה בהלכה פנים מסבירה, המקובל האלדי לא אניס לי' כל סחרה, ההלל עליו אין לגומרה, ה"ה הרב הגדול המפורסם לשבח הנקרא בשמו לכבודו ר' משה איוויער זלה"ה, מקום הניחו לו הראשונים להתגדר, להניח ברכה אחריו בהציב ציונים, ציוני תכנית הבית העתיד ותאיו ואיליו ואלמים, אל ראיית האחד יחדיו יהיו תמים, לפ"ד רש"י ולפ"ד הרמב"ם ז"ל, ראשי המפרשים הקדמונים".

ובספר "נפלאות חדשות", דפוס הורודנה משנת תקנ"ז, מובאים דברי דרוש על פסוקי התורה בפרשת וארא, והמחבר כותב, שאת זה "שמעתי בשם המנוח המופלא הצדיק מו' משה איוויער זצלה"ה, הוא נופת שפתותיו ודו"ק".

ב. בשער הספר "ברית עולם" חלק ראשון, דפוס ווילנא, שנת תק"פ, כתוב לאמר: "נמצא ספון וטמיר בגנזי הגאון האמתי חסיד עולם רבנו יצחק בן הצדיק וחסיד ר' יעקב אשכנזי מגזע רש"י, המיוחס עד דוד המלך ע"ה, והוא ניהו אחיו של הצדיק יסוד עולם המפורסם בכל קצוי תבל וים רחוקים, שמו נודף כבשמים ואפרסמונים, ר' משה איוויער ז"ל".

ג. בהקדמה לספר "ברית עולם" חלק שני, ירושלים, תרצ"ז, מובאים דברי הרה"ג ר' נפתלי הירץ הלוי, "כי הספר נמצא באמתחת הגאון האמתי מו' יצחק ז"ל, אחיו של הרב החסיד המפורסם בקבלה מו' משה איוויער זלה"ה, ולא גילו לנו מי הוא מחברו; ואמנם הגאון המפורסם הצדיק מ' משה זצ"ל מטיקטין, אחרי שספר בשבח הגאון מהר"י הנ"ל והחסיד מהר"מ הנ"ל, כתב וז"ל: "אבל לא נודע לנו למי מקדושים הוא, כי שם המחבר פלאי, לפי הנראה שתולין במצוי, כי ממעונות אריות מהר"י או מהר"ם יצאו הדברים כבושים, ובודאי דברים היוצאים מפי גדולים ומפורסמים כאלה ממקום קדוש יהלכון, ובפרט לדעת הרבה חכמים, והנראה שנמצא אצלם מאיזה קדמון גדול הדור, נראה דעת הגאונים הנ"ל מסופקים, אם הספר הלזה מבטן הגאון מ' יצחק ז"ל יצא או מהגאון מ' משה ז"ל או אולי העתיקו מספר קדמון אחר".

ד. בסוף הספר "ברית עולם" חלק ב' הנז' כותב הרה"ג ר' יוסף הלוי מראשון לציון, בנו של הרה"ג ר' נפתלי הירץ הנ"ל, כדברים האלה:

"בכתב־יד נכד המחבר ז"ל המעתיק ואשר הוציא לאור את הספר "ברית עולם" חלק א' מצאתי כתוב הדברים הכתובים מטה, ולמען לא אמנע טוב ממשפחת המחבר, שהציונים האלה יהיו להועיל להם ביחוס משפחתם, העתקתי אותם".

"העתק מה שמצאתי בגנזי הכתבים בכתב־יד אבי זקני הגאון האמיתי כמוהר"ר ר' יעקב אשכנזי ז"ל, וזה לשונו":

"בני איש אחד אנחנו, בני יעקב, ויעקב בא ממרחקים מארץ אשכנז והלאה, מצרפת או מספרד,

ואגרת יחוסו היה עד רבינו רש"י. והיו חמשה בנים בני שם: הבכור הוא אבי זקני, שמו הרב המקובל הגאון מ' יצחק ז"ל, והשני הרב החסיד המקובל המפורסם מ' משה איוויער, והשלישי הרב המקובל המפורסם מ' זרח, והרביעי הרב המקובל מ' אליעזר, והחמשי איש תם המופלג מ' יוסף עובד ה' כפי יכלתו. לאבי זקני מה' יצחק בר' יעקב הנ"ל היו לו ארבעה בנים: שם האחד הרבני המופלג בתורה וביראה מה' יוסף, והשני הרבני המופלג המקובל מו"ה שלום, והשלישי מופלג בתורה וביראה מה' חיים, הוא ניהו אבי ז"ל, והרביעי מופלג בתורה וביראה מה' אברהם. הרב מ' יצחק אבי אבי — עיר קבורתו בק"ק ארלאוי, אחיו המקובל מ' משה איוויער — בק"ק וואשילישאק, מה' יעקב אשכנזי אביו של אבי זקני מה' יצחק הנ"ל — קבורתו בראגאליי".

"דברי המעתיק יצחק באאמ"ו חיים זצלה"ה".

ה. בספר "קרינה נאמנה" לרש"י פין (ווילנא תרע"ה) דף 251 כתוב: "בין חסידי הדור הזה יזכר לשם ולתהלה הרב המופלג בתורה וביראה מהור"ר זרח במהור"ר שמואל מדרעטשין, מגדוליו של הרב הצדיק המפורסם מהור"ר משה איוויער ז"ל".

(הערה). "הרב הגדול מו"ה משה איוויער הוא אחד הצדיקים הגדולים, המפורסמים לתהלה בדורו של הגאון החסיד הגר"א, והיה אהוב ונכבד בעיניו עד מאד, ורבות יסופרו מגודל חכמתו בכל חלקי התורה ומקדושת הליכות מדותיו, וזכרו ימלא רגש קודש את כל יודעי שמו. בענותו הגדולה לא רצה לקבל עליו רבנות והוראות וכדומה, והיה מפרנס א"ע ממלמדות עם תינוקות, שמותר ללמדם בשכר. וראוי הצדיק הזה, שימצא לו גואל לזכרו, וקבץ את כל הנשמע עליו מפי מגידי אמת ובא עם הספר".

שם מובא נוסח המצבה של ר' זרח הנ"ל וזו לשונו:

"היתה מנוחתו של הרב המופלג תם וישר וירא ה' מנעוריו ובתורתו יהגה יום ולילה ונתגדל על ברכי הצדיק המפורסם מהור"ר משה איוויער זצ"ל, והוא פרנס את עצמו בטהרה ולא מש מימיו מאהלה של תורה שמו ר' זרח בן שמואל מדרעטשין ונפטר ביום ב' כ' בשבט שנת תקפ"ו תנצב"ה".

ו. באחד העתונים (המליץ או הצפירה) משנות תרמ"ח—תרנ"ב מסופר, כי בשנת תקי"ט שמו עלילות דברים לשני יהודים בעיר וועלמע (בסביבות נובהרודוק), ובית המשפט דן אותם למות ביסורים קשים. לנדונים הציעו להמיר דתם, שאז יבטלו את גזר דינם הקשה, אך הקדושים בחרו במות על קידוש השם מההמרה. פסק הדין הוצא לפועל לפני שנת תק"ך, הואיל ורשום בפנקס הקהל, כי בשנת תק"ך קבלו עליהם חברי החברא קדישא בנובהרודוק לגמור לימוד כל הש"ס לעילוי נשמות הקדושים האלה. בזמן משפטם ושבתם של האומללים בבית האסורים נסעו לקבץ כספים לפדיון שני השבויים האלה ר' רפאל הכהן, שהיה אז אבד"ק פינסק (ואח"כ ראב"ד בהמבורג), ור' משה איוויער, אלא שלא עלתה בידם לבטל גזרה רעה זו.

ז. במאסף "הכרם" של ר"א אטלס (תרמ"ח), במאמר "דור וסופריו", כותב ר"י ליפשיץ: "גם מאחינו בני הכפרים מהדור ההוא (דור הגר"א) נזכיר לדוגמא את הגאונים המסתתרים, הצדיקים וחסידי עליון, רבי משה איוויער ורבי ישעיה זוחאוויצר, אשר רבינו הגר"א זכר אותם בחרדת קודש, ובהם נתקיים המקרא "וראו כל עמי הארץ, כי שם ה' נקרא עליך".

ח. האגדה מספרת כי הגר"א — בימי נדודיו לשם "תיקון גלות" — בא בערב שבת לכפר ונשאר לשבות שבתו בבית יהודי כפרי, שהיה ידוע לו כבר־אורין וירא שמים. בחדר מיוחד בבית הכפרי ישב לו מלמד דרדקי צנוע, שלמד תורה עם בניו של בעל הבית, והגר"א ראהו והכיר מיד שזה ר' משה איוויער. לאחר הצהרים שאל הגר"א את בעה"ב על מקום המקוה שלו ובקש לשלוח לו את המלמד שלו ללוותו לטבילה לכבוד ש"ק. הכפרי הגיב על זה, שלא לכבוד יהיה להגר"א, שאיש פשוט כהמלמד שלו יהיה לו לבן לויה וכי מוטב שהוא, בעה"ב בעצמו, ילך עמו ללוותו, ויגער בו הגר"א ויאמר: "דע לך, כי המלמד הפשוט הזה גדול ממך וממני בנגלה ובנסתר! ולר' משה אמר: "משה משה הגיע זמנך להגלות!"

ט. הרה"ג י"ל הכהן פישמן כותב בספרו "שרי המאה", פרקים ה־ז: "אמנם יחד עם גאונותו, ענוותנותו ומדת־חסידותו, היה ר' משה איוויער מפורסם באהבתו לכל אחד ואחד מישראל. היה מעשה ופעם אחת כשישב בביהמ"ד שמע בני אדם משיחים זה עם זה ומספרים, כי הבלן של העיירה חלה ומצבו מסוכן, והיה ר' משה מיצר ודואג מאד. כשבא מביהמ"ד לביתו מצא בני ביתו צוחקים ביניהם, גער בהם ואמר: "אינני יכול להבין, איך אפשר לאדם מישראל למלאות פיו שחוק בשעה שהבלן חולה?". וגאון צדיק וחסיד זה היה כרוך אחרי הגר"א ומזמן לזמן היה נוסע אליו לשמוע תורה מפיו, וכששאלו אותו פעם אחת: "למה הוא נוסע להגר"א מוילנא? וכי לתורתו הוא צריך?" החזיר ואמר: רואה אני את עצמי כיודע תורה עד שאני מגיע לוילנה. בוילנא, על מפתן חדרו של הגר"א, רואה אני מה זו ידיעת התורה"... ענותנותו של רמ"א, גם לאחר שנתגלה בתור גאון, חסיד וקדוש, היתה עוברת כל גבול. מעולם לא ישב בביהכ"נ בכותל המזרחי, כדרך חשובי העדה ועסקני הציבור, אלא תמיד היו מוצאים אותו עומד ומתפלל מתוך כוונה יתירה בתוך ההמונים, בני דלת העם, בכותל ביהכ"נ לצד מערב; וכשהיו מכבדיו ומוקיריו אומרים לו, כי בהתנהגותו זו הוא מקל בכבודה של תורה, היה עונה להם מתוך רצינות: "הלא רואים אתם, כי דוקא כותל המערבי של בית המקדש לא חרב ושכינה לא זזה משם, משום ששם היו עומדים דוקא המוני בית ישראל העניים והמרודים, כל דבא ושפל רוח".... וכששאלוהו פעם אחת: "הלא חז"ל אמרו (סוטה ה' א'): ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה שבשמינית (גאוה)?" החזיר הוא: "כוונת חז"ל במאמר זה היתה דוקא להיפך: ת"ח עם כל גדלותו וצדקתו עליו לזכור את הפרשה השמינית שבתורה, היא פרשת וישלח, אשר בפסוק השמיני של פרשה זו כתוב לאמר: "קטונתי מכל החסדים"... ואף הוא היה אומר: "בתוך כל תרי"ג המצוות שאנו חייבים לקיימן אין אנו מוצאים מצוה של חובה על האדם להיות עניו ושפל ברך, משום שאם היתה התורה מחייבת את האדם להיות עניו, הלא היה משמע מזה החיוב, שבעצם ישנן בו באדם מעלות, שהוא יכול להתגאות בהן, אלא שהתורה אסרה עליו מדת הגאוה וחייבה אותו להיות עניו ושפל רוח. ענוה כזו — היה רמ"א אומר — אינה באה מתוך הכרה פנימית ואינה אמיתית. הענוה האמיתית נובעת מן הלב ומתוך הכרה, שבאמת האדם, וכל גדלותו ומעלותיו ויתרונותיו, הוא אפס ואין, אפס גמור, ואין התורה צריכה כלל לצוות עליו שיהא עניו, מכיון דלית ליה מדגרמיה כלום... מעשיו תוהו וימי חייו הבל, ובמה יתגאה?"...

ומספרים, כי פעם אחת, אחרי שכבר נתפרסם בתור גאון וצדיק, בא רמ"א לעיירה אחת והיה צריך ללון שם לינת לילה; בעיירה זו היו שני יהודים עשירים, שהיו מתגרים זה בזה וכ"א רצה להכניס את הצדיק לביתו. אחד מהם היה ידוע בתור ת"ח וירא שמים ומדקדק במצוות, אבל התגאה בתורתו ובמעשיו הטובים; השני היה איש פשוט ולפעמים לא נזהר במצוה קלה כבחמורה. אנשי העיירה האמינו, כי בודאי יבחר לו רמ"א מקום ללון בביתו של אותו עשיר, שהוא גם ת"ח וגם מהדר במצוות, אבל לתמהונם נענה רמ"א לבקשתו של העשיר השני ולן בביתו. וכשאחדים מבני העיירה העירו לו, כי הלה מזלזל לפרקים במצוות מעשיות, החזיר רמ"א ואמר: חייבים אנו להדבק במדותיו של הקב"ה, ואצל הקב"ה נאמר: "השוכן אתם בתוך טומאתם", ופירש רש"י שם: אף עפ"י שהם טמאים שכינה שרויה ביניהם, ואילו אצל בעל גאוה אמרו חז"ל (סוטה ה"א): "כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה: "אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד"....

י. בהקדמה לספר "אמונת התחיה" להרב משה נתנאל, דף 10, כתוב: "שמעתי על הרב הגדול החסיד ר' משה איוויער זצ"ל, שפעם אחת הלך בדרך ונכנס לכפר לבית ישראל ושם היה חתונה, והצדיק היה נחבא בין העניים כדרכו, ובתוך כך ראו אנשי הבית, כי נחסר להם כלי אחד וחשדו אותו באשר שהוא היה עני חדש, ועם כל זה לא רצו להכות לאיש ישראל ועלו בהסכם כל המחותנים, שיעשו להגנב הזה רק בזיון. מה עשו? כפתו אותו על הארץ וכולם הלכו במחול סביבותיו כדי שיתביש מזה. בתוך כך בא אורח אחד מן הדרך, אשר היה מכיר בו, וצעק: "אחי, הלא הוא ר' משה איוויער!" ונפחדו כולם ובקשו ממנו מחילה! והצדיק הזה עמד ובכה ויתחנן לפני האיש המכיר בו ואמר לו: "מה עשיתם זאת, הלא מה מאוד היה שמחתי בעת שהייתי מונח על הארץ. אשרי עיני, כי ראיתי, כי אחי עם ה' היו שמחים בי מאוד, כמה נחת קבלתי מזה כל רגע, עתה באת והשבית משוש שמחתם של אחי אהובי, כי מה ההפסד לי, אם הייתי מונח על מקומי בלי צער, אשר מזה הם היו נהנים ואני לא חסרתי כלום".

יא. באותו הספר דף כ"ה כתוב עוד: "ושמעתי מעשה על הרב הגדול החסיד המפורסם בשמו ר' משה איוויער זצוק"ל, כי פעם אחת בעת שהלך בדרך מצא שנפסלה אחת מציציותיו וישב על הארץ והמתין, אולי יזדמן לו איש עובר אורח מהמוכרי ציצית. אח"כ נזדמן איש סוחר כזה, ותיכף ומיד קם בשמחה רבה ואמר לו, כמה אתה רוצה עבור ציצה זו? אמר לו רק בדרך שחוק חמשה רו"כ, ושלם לו תיכף ברוב שמחה. ואמר לו המוכר, כי לא אמר לו רק בדרך הלצה, כי איננו רוצה ממנו רק מטבע קטנה ויקבל ממנו החמשה רו"כ, ולא רצה לקבל הימנו, ואמר לו הצדיק קודם נסיעתו ממנו: "דע אחי, כי אילו היה לי יותר מעות, הייתי נותן לך עבור המצוה היקרה הזאת, אך מה לי לעשות, כי איש עני אני".

יב. בספר "דברי אליהו" חלק שני להרה"ג א. א. מיליקובסקי (עמ' תטו—תיז) כתוב: "בזמן ההוא, לפני ק"נ שנה, היו שלשה אנשים חברים במדינת ליטא, שהיו גדולים בנגלה ובנסתר, צדיקים יסודי עולם. הם חיו בימי הגר"א, אך היו ידועים בשעתם רק למעט אנשים, ורק בדור שאחריהם נודע מהם הרבה. בזמנים קבועים היו מתאספים במקום סתר והיו עוסקים בתורה. אחד מהם היה ידוע בשם ר' ישעיה זוחוויצר. הוא היה בעל נכסים רבים והיה חוכר אחוזות ויערות מהפריצים אשר בסביבה והיה ידוע לעשיר גדול. השני היה ידוע בשם ר' משה'לי איוויער. הוא היה כל ימיו עני מדוכא. פרנסתו היתה מזה, שהיה מלמד דרדקי באיזה כפר וקבל שכר לימוד שמונה רובלים ל"זמן" של חצי שנה מפסח עד סוכות וכן מסוכות עד פסח. מדרגתו בנגלה ובנסתר יש להבין מזה ששמעתי (כמדומה בשם מרן הגאון ר' חיים סולובייציק מבריסק ז"ל), שר' משה'לי היה בא לפרקים אל הגר"א זצ"ל, ואומרים, שפעם שאל אותו הגר"א, במה זכה הוא, ר' משה'לי, יותר ממנו? וכאשר שאל ר' משה את הגר"א, לאיזה זכות הוא מתכוון? אמר לו הגר"א, הזכות שעל ר' משה אינו יודע שום איש, וממנו, מהגר"א, רועש העולם כלו. מדברים אלה מוכח, שהגר"א חשב את רמ"א שוה לו.... ר' משה'לי לא היה רגיל לבוא הביתה בתוך "הזמן". בינתים לוותה אשתו, לקחה בהקפה והאכילה את בני ביתה, וכאשר הגיע סוף הזמן היה בא ר' משה'לי הביתה עם צרור הכסף (השמונה רובלים) בידו, ומזה היתה אשתו פורעת חובותיה ומכינה צרכי החג. והנה פעם אחת בהגמר "הזמן" וימי החג קרובים לבוא, מהלך היה ר' משה רגלי מהכפר לעירו ודמי משכורתו אתו, ויהי בדרך בעברו ליד בית אחד התפרצו משם אנשים והפצירו בו שיכנס אליהם ויצטרף למנין לברית מילה, שצריך להתקיים כאן וחסר עוד איש אחד. מובן מאליו, שר' משה'לי לא סירב ונכנס אל הבית, והנה מצא שם את חברו ר' ישעיה, הגר באותה סביבה. ר' ישעיה אמר לר' משה, שבעל הבית הוא עני גדול ויצטרכו למכור מצות סנדיקאות בהתחרות פומבית, בכדי שפדיון המצוה ימסר לבעל הברית. ר'משה'לי הסכים לזה. בהתחרות זו לקחו בעיקר חלק ר' ישעיה ור' משה'לי. במכירה הפומבית זכה סוף, סוף ר' משה, אחרי אשר ר' ישעיה הציע שבעה רובלים, והוא, ר' משה, הוסיף רובל אחד והציע בעד המצוה את כל רכושו — שמונה רובלים, ור' ישעיה הסתלק מההתחרות. ר' משה'לי הוציא מכיסו את השמונה רובלים שרכש לו משך חצי שנה מהמלמדות שלו ומסרם לצורך בעל הברית. אחרי כן ערכו כסא של אליהו הנביא המיועד להסנדק, הביאו את התינוק והניחוהו על הכסא. והנה טרם שהספיק ר' משה'לי לשבת על הכסא ולקבל את הילד מהר ר' ישעיה וחטף את התינוק בידו, ישב על הכסא, הניח את התינוק על ברכיו וצוה את המוהל למול אותו. המוהל עשה כן, בידל ומל, פרע ומצץ וחסל... ר' משה עמד נבהל ונשתומם על מעשה זה של ר' ישעיה, כמו כל המסובים, אך לא דבר דבר. וכאשר ישבו המסובים אל השולחן לסעודה פנה ר' ישעיה אל ר' משה'לי לאמר: "אינני מבין למה חרה לכם ולמה נפלו פניכם, ר' משה! המעט מכם הזכות שיש לכם על שנתתם בעד המצוה את כל רכושכם, שרכשתם חלף עבודה קשה במשך חצי שנה, ובקשתם גם את המצוה עצמה? לא כן ר' משה, היושר אינו כך. לכם ישנה הזכות שנתתם רכושכם בעד המצוה ודי לכם, והמצוה עצמה הניחו לאיש אחר לזכות בה".

יג. בספר "יסוד ושורש העבודה" (הורודנה תקנ"ה) דף ז' פרק ה' כתוב: "וכן שמעתי דוגמת עבודה זו על אדם גדול ומפורסם ר' משה איוויער ז"ל, כששמע שנולד בן זכר בעירו היה שמח שמחה גדולה ואמר: "נולד עבד להבורא ית"ש".

יד. בספר "שם הגדולים החדש" במערכת גדולים סי' קס"ד רשום: "הרב מו' משה איוויער, הרב

הצדיק החסיד המקובל אלהי המפורסם בדורו של הגר"א מווילנא בן הרב הצדיק החסיד מו"ה יעקב אשכנזי ז"ל, אחי החסיד המקובל אלקי מו"ה יצחק אשכנזי אבד"ק בעליצע זצ"ל".

טו. בספר "נחלת אבות" אות ז. יז. כתוב: "הרב ר' זרח במהור"ר שמואל מדרעטשין, מגידוליו של הרב הצדיק הגדול ר' משה איוויער. ר' זרח היה צדיק נסתר, ישב בכפר קטן סמוך לווילנא והתפרנס מיגיע כפיו, מנסירת קרשים והיה בא לווילנא בסחורתו לבוש כאחד מבני הכפרים...

טז. בספר "עיר ווילנא" חלק ראשון (ווילנא תר"ס) דף 133, בהערה על ר"ד פיעסקין, כתוב: "ואשתו מרת איטה בת ר' שמואל (פסח. — ר' ההערה הבאה) בר' קארפיל בהרב הצדיק ר' משה־לע איוויער, ור' משה־לע מת כ"ו טבת תקל"א בק"ק וואשילישאק".

הערה: לפי דעתי היה ר' שמואל חתנו של רמ"א, בעלה של לאה בתו. — י. ב"צ.

יז. הרה"ג ר' חיים עוזר גראדזענסקי אבד"ק ווילנא, במכתבו מיום ב' טו"ב שבט שנת תרצ"ט, כותב לי כדברים האלה: "הגיעני יקרת מכתבו, אשר רצונו לדרוש מפי אודות הגאון הצדיק ר' משה איוויער זצ"ל, בהיותי בן עיר, אולי יש לי ידיעות ממשפחתו. ידעתי את ר' פסח קארפל, שמש בביהמ"ד הישן באיוויא, שהיה נכד הגה"צ ר' משה איוויער ז"ל; (ר' פסח קרפל זה הוא אולי נכדו של ר' קרפל הראשון שנזכר בהערה הקודמת ולא של הרמ"א. — י. ב"צ). להשמש ר' פסח היה בן גדול בתורה, הרה"ג ר' שלמה יהודה ז"ל. היינו ידידים מנוער והיה בעל כשרון גדול. נשא אשה מבאקסט־באריסווסק (מושבה יהודית לא רחוק מאיוויא), ואח"כ למד עם בני הגבירים זלדוביץ בברעזין ואח"כ במינסק, ולעת זקנתו נתקבל לד"צ באיוויא. אחרי שחלה איזה שנים שחל"ח בפרנקפורט ע"מ, בהיותו סמוך על שולחן בנו הרב, שהיה ר"מ בפרנקפורט. מהזקנים שמעתי שם ספורים מפליאים אודות הצדיק ר' משה־לי. חי בימי הגר"א והיה גאון בתורה ומקובל גדול ונסתר מהמון העם. בכמה חבורים ראיתי מזכירים אותו בחרדת קודש. בס. "יסוד ושורש העבודה" של הרה"צ מוה"ר אלכסנדר זיסקינד מהורודנא מזכיר אותו ומספר, שכשנולד בן זכר היה שמח שמחה גדולה על שנוסף עובד ה'. ידיעות מדויקות ומפורטות אין אצלי. את זה מצאתי לנכון להודיעו ולמלא מבוקשו. ברגשי כבוד ובברכת התורה חיים עוזר גראדזענסקי, ווילנא".

יח. סח לי רבנו הרב הראשי ליהודי ארץ ישראל הרה"ג ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג את אשר שמע הוא על ר' משה איוויער כדברים האלה: "הרב לקהלת הורודנה והגליל ר' בנימין, בנסעו, כנהוג בימים ההם, לסייר את הקהלות אשר בגלילו, התארח בכפר אחד בבית יהודי עשיר, שהיה מוחזק לירא שמים. על שאלת הרב, אם הוא יכול להיות בטוח בכשרות הבשר והכלים בבית זה, ענה הכפרי, שהוא סומך בעניינים אלה על המלמד שלו, שהנהו גם שו"ב וגם תלמיד חכם ומתנהג בחסידות והוא גם פוסק שאלות בעניני כשרות. הרב קרא אליו את המלמד השו"ב ובדק את סכינו והתחיל מקפחו בהלכות כדי להוכח, אם הוא בר סמכא לפסוק שאלות. תשובות המלמד הפליאו את הרב עד כי קם ממקומו וקרא: "לא עליך לעמוד לפני כתלמיד לפני רבו; שב נא לידי ונשיח בדברי תורה! — המלמד הזה היה ר' משה איוויער".

יט. בסוף הספר שו"ת "זכר יהוסף" להר"ר יוסף זכריה שטערן החופ"ק שאוול מובאה "מגילת היחש" של הרב המחבר, ושם נאמר: "אמי זקנתי יענטא אשת א"ז ר' יוסף אחות הג"ר ישכר דוב אבד"ק יאנוב ואחות הג"ר עזריאל אבד"ק מאריאמפאליא ופרען ועוד רבנים שלא נודעו לי בשם, ואחותם לאה אשת הג"ר ישעיה אבד"ק לעחוויצש. והמה היו בני הרה"ג המפורסם בתורה וגדולה ר' נתן מיאנוב ונקרא ר' נתן שאטער. וא"ז הרב ר' נתן הנ"ל בן הג"ר יעקב קאלפוריא ונקרא ר' יעקב ראשקעס ראבד"ק פוזנן בנו של הרב ר' יצחק ממשפחת הג"ר נתן בעל מגע ב"ר שלמה שפירא. וא"ז הר"ר נתן הנ"ל היה חתן הרב המפורסם ר' משה איוויער, וכפי ששמעתי מהרב הגאבד"ק בריסק ר' יהושע ליב דיסקין, שהתיחס ג"כ היותו נכדו. והרב ר' משה איוויער היה בן הרב ר' יעקב אשכנזי ממשפחת רש"י, ואחיו הוא הג"ר יצחק מבעליצא.

סכומים והערות לספר היוחסין*)

כ. 1. ר' משה איוויער — בנו של ר' יעקב אשכנזי, נולד בש' תפ"א (1721) ונפטר בש' תקל"א (1771), כלומר בן 50.

הערה א': הוא היה חבר־תלמיד להגר"א. הגר"א נולד בת"פ (1720) ומת בתקנ"ח (1797) ז. א. בגיל של 78; נסע לארי"י ב־1781, תק"מ—מ"ב בע' (בן 40), וחזר מדרכו מקיניגסברג.

הערה ב': ר' ישעיה זוחוביצער, חברו של ר' משה מאיוויא, מת לפני רמ"א, בש' תקכ"א (1761).

2. בתו של ר' משה — לאה; יש ידיעה גם על בנו ר' קארפיל, ונכדו ר' פסח, ועוד בת אחת שהיתה נשואה לר' נתן שאטער (והדבר לא הוברר).

3. ללאה היו, שני בנים, פרץ וזרח, אשר נולדו, לפי המסורת, לפני מותו של הסבא שלהם ר' משה, ועוד הספיקו לקבל ברכה מפיו לפני מותו. שם בעלה של לאה לא היה ידוע תחילה. אח"כ מצאתי כי הוא ר' שמואל מדרעטשין, ובנו ר' זרח היה מגידוליו של ר' משה מאיוויא, סבו.

כידוע נולד ר' אברהם משה היילפרין, נצר מגזע לאה, בערך בש' 1816. בהיות ר' זרח כבן חמשים.

4. הוברר ששם אביו של רא"מ היילפרן היה ר' צבי הירש, הרב מביליצה.

האסמכתות לכך: א) פתקה שרשמתי לפני שנים רבות מפיה של הסבתא אסתר ז"ל בחייה, בתו של ר' משה היילפרן, (נכדתו של צבי־הירש הנ"ל) **).

ב) שם אבי צבי, ולפי המנהג נקרא הבכור על שם הוריה של האם: במקרה זה — על שם הסבא של אמו אסתר, ר' צבי הירש מביליצא. לפי זה יצא אילן היחס מתוקן בצורה כזו ***):

ר' משה איוויער ****)

|

לאה בתו (בעלה ר' שמואל הרב מדריעטשין)

פרץ	זרח
שלמה	צבי הירש הרב מביליצא
פרץ	אברהם משה (1816=1888) ואחיו זרח
שמואל	אסתר
יהודה (אבן שמואל)	צבי שמשי

5. לפי ידיעה אחת היתה אחת מבנותיו של ר' משה איוויאר, אשר שמה לא פורש, נשואה לר' נתן שאטער מיאנוב.

6. מתוך העובדה שר' אברהם משה מתיחס לבית היילפרן יש להסיק ששם אביו של אברהם משה, צבי־הירש בר' זרח, אף הוא היה היילפרן. מכאן ששם משפחת בעלה של לאה, בת רמ"א, היה לא נתן שאטער אלא היילפרין.

י. ב"צ

---

*) מאת י. ב"צ.

**) לאחר שכתבתי רשימה זו הראה לי אבי ז"ל מכתב שכתב מירושלים לאחיו בן־ציון ז"ל בר"ח סיון תר"ץ, ובו העתקה מרשימת הרב דיסקין, שרשם על דף גמרא, ובה נאמר כי לרמ"א היו שני בנים (צ"ל נכדים); מפרץ יצאה משפחת דיסקין וזרח הוליד את צבי־הירש הלפרין, וצבי הירש את זרח ואת אברהם־משה.

***) ור' ס' זכרונותיו של ר' שמואל קאופמן, אביו של הד"ר יהודה אבן־שמואל.

****) לפי חשבון אבא נולד ר מ "א ~~בתס"ה~~ בקרוב (~~1705~~ 1724), מת בתקל"א (1771).
בתו ל א ה נולדה בתצ"ז (1737) בקרוב. K2n
בנה ז ר ח: תק"כ (1760) — תקפ"ב (1822).
בנו צ ב י: תקנ"ב (1792) — תר"כ (1860).
בנו א ב ר ה ם מ ש ה: תק"פ (1820) — תרמ"ח (1888).
בתו א ס ת ר: תר"ה (1845) — תרצ"ב (1932).

יחס משפחתנו לר׳ משה איוויער

המסורת המשפחתית שלנו אומרת (וכדברים האלה שמענו אני ובן דודי הפרופיסור נחום סלושץ גם מפי הרה״ג ר׳ יהושע ליב ור׳ ירוחם דיסקין שאצלם רשומים הדברים), כי לר׳ משה איוויער היתה בת בשם לאה, וללאה שני בנים: זרח ופרץ. הסבא שלנו, אברהם משה הלפרין, הוא נכדו של זרח, ומשפחת דיסקין, וכן גם משפחת קויפמן, הנם יוצאי ירך פרץ. לפי זה מתיחשת משפחתנו בודאות לבתו של ר׳ משה איוויער (לאה).

בהקדמה לספר ״ראשית דוד״ לדודי הרה״ג ר׳ דוד שלמה סלושץ (ווארשא 1881) כותב המחבר ביום ו׳ אייר תרמ״א לאמר: ״וקבל עם הנני מברך את חותני הר׳ המופלג בתורה ויראה מו״ה אברהם משה יחיה, נכד המאוה״ג הצדיק והחסיד המקובל המפורסם מו״ה משה איוויער זצ״ל, אחי הגאון האמתי רבנו יצחק אשכנזי זצ״ל מחבר ספר ״ברית עולם״ על סודות האותיות, מגזע רש״י ז״ל, המיוחס עד דוד המלך ע״ה.

ב״ד הפרופ׳ נחום סלושץ מסר לי מזכרונותיו על הסבא שלנו, אבי אמותינו, הר״ר אברהם משה הלפרין, שהוא נקרא בשם משה על שם זקן המשפחה ר׳ משה איוויער, ולבתו, אם הפרופיסור, קורא בשם רבקה לאה על שם הסבתא לאה בת רמ״א. זוכר עוד הפרופ. סלושץ את אשר ספר לו הסבא שלנו, כי ר׳ משה איוויער כתב בצואתו, שלא יעלה איש על קברו חוץ מצאצאיו עד הדור העשירי, מכיון שאז כבר יבוא המשיח. ואמנם מיד אחרי מותו נתכסה הקבר ע״י מפולת בהר, ויהי הדבר לנס.

הסבא שלנו ר׳ אברהם משה נולד בקירוב בשנת תקע״ה, נשא לו אשה מעיר סמורגון, את בתיה בת ר׳ משה נחום. כל ימיו היה יושב באהלה של תורה וקרוב לשנת תר״ל היה לראש ישיבה באודיסה ונפטר שם ביום י״ג באדר, שנת תרמ״ח.

בעתון ״המגיד״ שנת תרמ״ח דף 87 באה רשימה בכותרת ״עמק הבכא״ מאת נחום סלושץ על מות הסבא שלנו ר׳ אברהם משה הלפרין ושם נאמר, כי ביום ש״ק י״ג אדר בשעה השלישית בבוקר גוע ויאסף אל עמיו ולמחרתו הובל לקברות ביום הפורים בקהל רב ועדה, כי נכבד האיש מאוד בעיני כל יושבי העיר וכבוד גדול עשו לו במותו. המנוח נולד לפני שבעים שנה בערך בעיר קטנה במחוז לידא להורים עשירים יוצאי חלצי רש״י ז״ל. בעודו צעיר לימים נשא אשה מסמורגון וישב בבית חותנו. אחרי חתונתו למד שנים אחדות בוואלוזין ובשובו לסמורגון למד ימים רבים אצל ר׳ ליב־לי קאוונער. מרבותיו אלה, תלמידי הגר״א ז״ל, נחל בקיאות בתלמוד ופוסקים וגם ידיעה עמוקה בקבלה. יותר מעשרים שנה ישב בסמורגון, ולילות כימים שם לתורה ולתעודה ויהי גם למורה הוראה ולדיין שלא עלמלק״פ. מסיבות שונות הרחיק נדוד לפני כ״ז שנה לקיניגסברג ומשם בא לאודיסה וישב בה עד יום מותו. כל עתותיו פנה לתלמוד תורה ולדברים שבצדקה ויהי חבר לכל מעשה צדקה ולעזר לכל נקשה ומר לבב. ביחוד השתדל תמיד לטובת האורחים הבאים מאה״ק. כאשר יצא שם החברה ״כל ישראל חברים״ בעולם השתדל להרבות מספר חבריה באודיסה, ומשנת תרל״ב קבל עליו להיות סוכנה של החברה הנ״ז, ובשנים האחדות שהיה לסוכן עלה מספרם של חברי כי״ח באודיסה יותר ממספרם בכל ארץ רוסיה.

בשנות תר״ה—תרי״ד נולדו לו, לר׳ אברהם משה, שלש בנות: אסתר, רבקה לאה ודבורה. בתו הבכירה אסתר, היא אמי, נשאה לאבי, ראובן ישראל שימשעלעוויץ, בשנת תרכ״ב.

משפחת אבי

מכורת משפחתנו ״שימשעלעוויץ״ היא העיר ליובצי פלך מינסק ברוסיה. אבי ז״ל היה קורא בשם אבותיו עד הדור הששי: ראובן ישראל בן אהרן אברהם, בן בן ציון, בן נפתלי, בן בנימין, בן אליהו — כולם יודעי תורה ואנשי מעשה. מהם בן ציון יצא לגור בסולצניק פלך ווילנא ובנו אהרן אברהם גר בעיר סמורגון. המשפחה נחשבה לאחת החשובות בליטא והיתה קשורה בקשרי החיתון במשפחות המפורסמות: באקסט, שפירא, מייזל, דיין, ועל כן התימרה בכבוד מחותניה הרבנים גדולי הדור: ר׳ ליב־לי מקובנה, ר׳ רפאל מוואלוזין, ר׳ חיים אברהם מסמורגון, ר׳ לייוויק מנובו־אלכסנדרובסק, ר׳ אליהו חיים מלודז, ר׳ אליקים שלמה מהורודנא והנדיב המפורסם ר׳ שמואל באקסטער.

ר׳ שמואל זה היה תומך ביד רחבה בישיבת וואלוזין, ובליובצי עיר מגוריו יסד קבוץ של "פרושים" לומדי תורה ופזר עליו מהונו. זקני המשפחה היו מספרים נפלאות על חתנו ר׳ יהונתן מוואהלין. בעיר מגוריו התעמק קודם בלמודי הקבלה ואחר כך חשקה נפשו בתורת הנגלה ויברח מעירו ומהסביבה החסידית ובא רגלי לוואלוזין ולמד שם בשקידה יוצאת מן הכלל. לימים בא לוואלוזין ר׳ שמואל באקסטר, שהצטיין בצדקת פזרונו לטובת הישיבה, לחפש חתן לבתו, ולפי עצת ראש הישיבה הג״ר יצחק בהג״ר חיים בחר ר׳ שמואל בר׳ יהונתן הנ״ל לחתן לו ויקחהו אתו לליובצי ויעד לו חדר מיוחד, ששם ישב החתן ועסק בתורה בנגלה ובנסתר יומם ולילה. הוא היה ישן רק ארבע שעות במעל״ע ואכילתו היתה בחפזון. ביחוד מרבים לספר על מתיקות נגוניו בעת לימודו ותפלתו, כי אנשי העיר היו צובאים סביב לחדרו לשמוע את הרינה. הוא נפטר בליובצי בן ל״ג שנה חשוך בנים, ולפני מותו הודיע לקרובים אליו את זמן הגאולה ואמר, כי הוא כמו הגר״א, לא ראה קרי מימיו ועל כן אפשר לו לדעת ולגלות את הקץ. מקום מיוחד קבעו לקבורתו ולא נתנו לאיש לחצוב קבר בקרבתו. עוד הרבה ספורים מתהלכים בעירות ליטא על מופתיו וצדקותיו של איש הפלא הזה ושמו נזכר כמה פעמים בספר שו״ת "חוט המשולש" להר״ר אליעזר יצחק הגאב״ד ור״מ דוואלוזין.

אבי היה מתימר בכבוד אבי אמו הר״ר בער חעלימר, איש צדיק תמים, תלמיד מובהק של הגר״א. בספר "עיר ווילנא" דף 75 כתוב, שהיה מחובשי ביהמ״ד של הגר״א ונפטר ביום כ״ג בחשון, תר״ך. את גודל חשיבותו בווילנא אנו רואים מזה, שקברו של הגאון המפורסם ר׳ יצחק שירווינט, מגדולי המו״צ דווילנא, שמת בשנת תרכ״ז, נחצב ליד קברו של ר׳ בער חעלימער זה. בתו, אם אבי ספרה לי, כי גם בלילות, בבואו מבית המדרש של הגר״א, היה שונה לימודו. פעם אחת חלתה אחת משתי בנותיו, והרופא הזהירו שלא יפריע במשנתו בלילה את שנת החולה; מאז היה מוציא כל לילה את הבגדים והחפצים מתוך הארון ומתכווץ ונכנס לתוכו ומכניס גמרא ונר אתו וסוגר הדלת אחריו ואין פיו פוסק מגרסא. מימיו לא ידע להכיר צורת מטבע וכל מחסורו היה על אשתו ובנותיו שטפלו בו. חתנו האחד היה הסבא של אהרן אברהם והשני — היה הר״ר בנימין מרדכי טיללעס מו״צ בווילנא. זה היה איש חכם ונבון דעת. כאשר נפתח בווילנא בית הספר לרבנים התנגד הרב הזה לדעת המחרימים אותו ויעץ שנכבדי העדה ישלחו שמה את בניהם — אלה שכבר מלאו כריסם בתורה — ויהיו לרבנים למודי תורה וחכמה יחד. בספר "עיר ווילנא" דף 75 כתוב: "הרב הג׳ ר׳ בנימין מרדכי טיללעס נולד ביום ל״ג בעומר בשנת תקס״ז. אביו, שהיה עסוק בעסקי אחרים — בטרם נתקבל כמו״ץ — לקח לבנו יחידו זה מורים מובהקים בתלמוד. בהיות הרב ב״מ עלם טוב ונבון דעת לקחהו דודו, אחי אמו, ר׳ יעקב זאלקינד, לחתן לבתו המלומדת הכבודה מרת רחל גיסא. בבית חותנו השתלם בלימוד או״ה להלכה ולהוראה מפי אביו הרב, והגאון ר׳ אבא־לי סמכו לדון ולהורות. אחרי מות אביו הוזמן ר׳ בנימין־מרדכי לשבת על כסאו, והוא אז בן כ״ט שנה. ויפק רצון מכל אוהביו בתורתו ובחכמתו וינהל את עדתו במועצות ודעת, וכל עסקי קהלתו אשר התרחבה התנהלו תחת ידו בנחת ובתבונה רבה. ביום כ״ח אלול שנת ת״ר מתה עליו אשתו הראשונה בהקשותה ללדת ויקח לו לאשה את הכבודה מרת נחמה לאה בת הרב הצדיק ר׳ בער חעלימער, אלמנת הרב המופלג ר׳ יעקב נחום (מת כ״ו באב, תקצ״ז) בן הרב הגדול ר׳ יצחק שמעון עפשטין, מו״צ בווילנא. באשת חיל וחכמה זו מצא מנוח מעניו ומעצבון פרנסתו וילך הלוך וגדול עד שנת תר״ח, כי אז מתו על פניו ילדיו האהובים לו כנפשו בחלי רע, ואחרי חג האסיף שנת תר״ט עזב את עירו ואת רבנותו ויצא לגור בעיר ווילנא. לשמע ערך חכמתו כי רב הוא נהרו אליו כל בעלי ריב בעסקי חצרות, עזבונות ושותפות, ובחריצות נפלאה השקיט את עצומותיהם ויפשר ביניהם ויצאו ממנו שבעי רצון. על פי רוב היו עמו בעצה אחת הרבנים ר׳ יעקב באריט, ר׳ מרדכי מעדיצער ור׳ אליהו אליעזר, גם התרועע עם הרה״ג ר׳ מתתיהו שטראשון, כי היה ש״ב לאשת הגרמ״ש. בכלל היה יועץ חכם בעניני הכלל והפרט ויכלכל דבריו ברוב דעת ובשיווי משקל ואהוב היה לבריות. הוא חבב ספרים וקנה מהם הרבה והוקיר גם את מחבריהם. אף כי היה סופר מהיר לא זכה להוציא את פרי תנובתו עלי תבל. (ראיתי כמה חדושים ממנו על איזה מסכתות הש״ס בכתובים). מרוב טובו לרבים ומהמון חסדיו וצדקותיו ירד ממצבו, ואז הרימוהו פרנסי העיר ווילנא בשנת תרכ״ז להיות גם הוא כאחד מרבני המו״צ להוראה, והגביר ר׳ יהודה אפאטאוו מנהו למנהל בבית מדרשו ולפקח על הלומדים שם ועל צדקת פזרונו. הוא היה גם גבאי ובוחן את התלמידים בישיבת ר׳ מיילא שנים רבות, וגבאי בבימד״ר הגר״א. וימת ביום ה׳ בחודש שבט (לפ״ק) תרל״ו, ומ״כ בצד אביו הרב הג׳ ר׳ דוד יהודה ליב טיללעס".

אבי, ראובן ישראל ז״ל, למד תורה בווילנא תחת פקוחו של דודו ר׳ בנימין מרדכי הנ״ל,

ובהשפעתו למד זמן קצר בבית הספר לרבנים וידע קרוא וכתוב רוסית ופולנית. כמו דודו הנז׳ היה גם אבי חובב ספרים, והספריה שלו הכילה, לבד ממסכתות הש״ס, פוסקים, ספרי מוסר וחקירה, גם ספרי השכלה החל במאספים וגמור במאפו, קאוונער ופאפירנא. הוא היחידי בעיירה היה מנוי על עתונים עבריים: ״הכרמל״ ו״המגיד״. וכל יום היה משכים לקום ולומר פרק בתלמוד ובערבים היה קורא ספרי חקירה שונים כמו מורה נבוכים, הכוזרי, מאור עינים ואילים. היה בקי בתנ״ך ובחבה מיוחדת היה עובר בכל שבת על המדרש רבא מפרשת השבוע, שרובו היה שגור בפיו, ובעונג רב היה מצטט פתגמי המדרש. בעניני הקהל, הגוררים מחלוקת וקטטות, לא התערב. גם בביתו לא השמיע קול געירה והיה נזהר מלהוציא מפיו שבועה וקללה. הוא נולד בשנת תר״ד ונפטר ביום א׳ באדר, שנת תרע״ח, בווילנא בזמן כבוש הגרמנים במלחמה העולמית. נכדו, בני יצחק יחיה, זכר לו חסד אבות והציב מצבה על קברו. וזה נוסח המצבה:

פ. נ.
אבינו וזקננו היקר
ר׳ ראובן ישראל ב״ר
אהרן אברהם שאראבאוו
נולד בשנת תר״ד
ונלב״ע בא׳ אדר תרע״ח
תנצב״ה
הוי חסיד והוי עניו
בני משפחתו המתאבלים עליו
בירושלים ובגולה.

אמי אסתר נמלטה מעיר מגוריה סמורגון במלחמת העולם א׳, לפני כבוש הגרמנים, עם שאר פליטי העיר לפלכי רוסיה הפנימיים, ואחרי שנות נדודים באה אלי לירושלים בשנת תרפ״ו ושחל״ח ביום א׳, כ״ג בשבט, שנת תרצ״ב.

בית צבי שמשי

בסמורגון נולדו להורי, ראובן ישראל ואסתר, שני בנים: אני, צבי שמשי, בכורם, נולדתי ביום ט״ו כסלו שנת תרכ״ג ואחי בן ציון נולד ביום ה׳ בחשון שנת תרכ״ה. בהיותי תינוק עברו הורי לאחוזה הקרובה לעיר, שלקח אבי בחכירה מאציל פולני. מקץ שנתים פרץ מרד הפולנים, ואחרי אשר דוכא על ידי הרוסים, החרימו המנצחים את האחוזה בעון האציל שהשתתף במרד. אז עברו הורי לגור בעיירה ווארונובה, ששם קבל אבי משרה הגונה של מנהל תחנת הדואר. במקום מגוריהם החדש נולדו להם עוד שני בנים: בנימין מרדכי ואהרן אברהם ושתי בנות: בתיה ודבורה. חנוכו של צבי שמשי היה מסורתי, למד תנ״ך, תלמוד וגפ״ת, ואביו לא הניא אותו מקרוא בספרי השכלה וגם לקח לו מורה ללמדו קרוא וכתוב בשפה הרוסית. בן שמונה עשרה עזב את בית אביו ונסע למינסק ומשם לפולטבה להשתלם בלמודים. בט״ו בכסלו תרמ״ד נשא לאשה את עטרה (קריינה) בת ר׳ ישראל ליב קופילביץ מפולטבה, נכדת הרה״ג ר׳ מאיר הלוי עפשטין, מ״מ ומו״צ בווילנא, מצד אמה. לר׳ מאיר זה היו שני בנים: יצחק ושאול. יצחק הוליד את בתו יענטה, ויענטה אשת ישראל ליב ילדה את עטרה אשת צבי שמשי, את מאיר ואת דבורה, שנשאה אחרי מות אחותה עטרה לצבי שמשי. בנו השני של ר׳ מאיר, הר״ר שאול היה ראבד״ק קאסאווי וקוברין. בנו של ר׳ שאול, ר׳ אברהם מאיר, היה רב בסנוב ובלגונסק, ובתו של ר׳ שאול, ליבע בדאנה, נשאה לר׳ משה ליברמן ותלד לו את שאול, הוא ר׳ שאול ליברמן ראש המכון ללימודי תורה של הרי פישל בירושלים. (על שלשלת היוחסין של בית הלוי עפשטין ידובר להלן בפרטות).

לצבי שמשי ועטרה אשתו נולדו בפולטבה שלשה בנים ושתי בנות: הבכור יצחק הוא י. בן צבי, נולד ביום ח״י כסלו שנת תרמ״ה, השני אהרן, הוא הסופר א. ראובני, נולד ביום י״א מנ״א שנת תרמ״ו; השלישי — משה נקטף באביב עלומיו בשנתו הי״ב, בשנת תרס״ה. ושם שתי בנותיו: הבכירה — שולמית

והצעירה — דינה. הוא, צבי שמשי, היה חובב ציון פעיל בעירו, בפולטבה; בחורף שנת תרמ"ט בקר בכל אגודות חו"צ ברוסיה, השתתף באספת חו"צ בווילנא בט"ו—י"ט מנ"א שנת תרמ"ט, היה חבר לאגודת "בני משה" ובקר בארץ ישראל פעמיים: בשנות תרנ"א ותרס"ה. בו' בניסן שנת תרס"ה מתה עליו אשת נעוריו ובשנת תרס"ו נשא את דבורה אחות אשתו המנוחה, ותהי לאם לבניו המיותמים מאמם.

המשטרה הרוסית התנקמה בו ובמשפחתו על היותם ציונים וחברי ההגנה היהודית מפני הפורעים הרוסים, וביום 11 ביולי 1906 (לפי הלוח הגריגוריאני) (תרס"ו) אסרה אותו ואת אשתו ובנו אהרן ובתו שולמית והאשימה אותם בעון מרד. בעבור שנתים נדון הוא ובנו אהרן להשלח לסיביר לגלות עולמית. אחרי הרפתקאות רבות עלו צבי שמשי ודבורה אשתו ובתו דינה לעיר הקודש ירושלים ביום י"ז בחשון שנת תרפ"ג.

בכורו של צבי שמשי, יצחק בן צבי, נמלט ממאסר. מנעוריו למד עברית ממלמדים ומורים. גמר חוק למודו בגימנסיום בפולטבה, אח"כ למד באוניברסיטה בקיוב ובאוניברסיטה העותמנית בקושטא. ברוסיה עבד במסירות בעבודת הציונות, היה ממיסדי פועלי ציון ואגודות ההגנה היהודית. לפני גמרו חוק למודיו בגימנסיה, בקיץ שנת תרס"ד, בקר בארץ ישראל, ובשנת תרס"ז בט"ו בניסן עלה ארצה להשתקע בה. בשנת תרע"ט, כ"ב בטבת, נשא לאשה את רחל ינאית בת ר' יונה לישנסקי (נפטר בירושלים בט"ז בתמוז, תשי"א) מצאצאי ר' לוי יצחק מברדיצ'וב; מצד אמה היא דור שביעי להאדמו"ר ר' נחום מטשרנוֹביל, תלמיד הבעש"ט, בעל "מאור עינים" [1]). ביום א' בחשון שנת תרפ"ג נולד להם בנם הבכור — ע מ ר ם, וביום ה' אדר א' שנת תרפ"ד נולד בנם השני — ע ל י (נפל בקרב במלחמת העצמאות בהגינו על בית־קשת, בה' אדר א', תש"ח).

בנו השני של צבי שמשי, אהרן ראובני, נמלט ממקום גלותו בסיביר דרך המזרח הרחוק ועלה לארץ ישראל באביב שנת עת"ר. בשנת תרע"ו ביום כ"ד באלול נשא אהרן לאשה את שרה בת הד"ר ר' יוסף ירמנס [2]).

בתו הבכירה של צבי שמשי, שולמית, זוכתה במשפט בפולטבה, גמרה חוק לימודה בפאריס, ומשם עלתה לארץ ישראל בפורים שנת עת"ר. בשנת עדר"ת ביום ח מנ"א 14/8 נשאה ליצחק בן צבי קלוגאי, פרופיסור לחימיה בטכניון, חיפה. דור שמיני לר' ישראל בעש"ט: בן חנה (צבי קלוז'סקי מקרמנצ'וג), בת רחל (יצחק וורובסקי מצ'הירין), בת חוה (ר' אהרן מקרמנצ'וג, נכד ר' שניאור זלמן מלאדי), בת ר' נחמן מברצלב (סוסי), בן פייגעלע (ר' שמחה ב"ר נחמן מהורודנקו), בת האדל, בת ר' ישראל בעש"ט.

בנו משה מת בילדותו בפולטבה ביום כ"ו באדר תרס"ה (1905).

בתו הצעירה של צבי שמשי, דינה שבאה יחד עם הוריה ירושלימה, נשאה לד"ר בנימין בן חיים מייזלר (אח"כ פרופ. מזר) בי"ט בשבט שנת תרצ"א, ובט"ו בשבט שנת תרצ"ב נולד להם בנם אורי. הד"ר

---

1) בית לישנסקי—טברסקי מגזע הרביים מטשרנוביל: א) ר' נחום מטשרנוביל בעל "מאור עינים", תלמיד הבעש"ט. ב) ר' מיכאל בנו, אחיו של ר' מרדכי, האדמו"ר (המגיד), ג) ר' משה, ד) ר' אהרן (טברסקי), ה) חנה ברכה בתו, אשת מרדכי מורוז, ו) שושנה,—אשת ר' יונה בר' אהרן לישנסקי (נפטרה בירושלים, ט"ו בחשון תש"ד, 14.11.43). בנותיהם: שרה (נפטרה בח' אב תרפ"ד 8.8.24 בירושלים), רחל ינאית, תמר, בתיה.

כתבת המצבה של ר' יונה ז"ל בהר הזיתים בחלקת החסידים: "ר' יונה בר' אהרן הלוי לישנסקי / נולד תשרי תר"ך / נפטר בט"ו תמוז תש"א / עובד אדמה אוהב הבריות / ותמים עם אלהיו / ת.נ.צ.ב.ה." /

2) בספר "זכרון לחובבים הראשונים" (ירושלים תרפ"ח) דף 34 רשום: "ציון לבעל נפש עדינה ויקרה ד"ר אהרן יוסף ירמנס ז"ל, מזקני הרופאים שבארץ ישראל.

בעצבון לב אני מציב פה ציון על קברו של אחד מיקירי ירושלים ונכבדיה החכם מר אהרן יוסף ד"ר ירמנס ז"ל.

המנוח נולד בשנת תר"ך בעיר ווילנא ובנערותו למד בחדרים ואח"כ בגימנסיה בעיר מולדתו. בגמרו חוק לימודיו נסע ברלינה ונכנס למכללה במחלקת הרפואה. בשנת תרמ"ו גמר לימודיו בתור ד"ר לרפואה, ובהיותו חובב ציון נלהב, שהיה חפץ להתישב בא"י, נסע קושטאה בכדי לעמוד למבחן, ובשנת תר"ן בא חברונה בתור רופא העיר. ויהי לרופא ועסקן צבורי גם יחד ודאג לקיום ישובה של חברון והפרחתה. הרבה תיקונים ודברים טובים נעשו על ידו ובהשתדלותו, אבל בדאגו לחנוך בני ביתו מוכרח היה להעתיק מושבו לירושלים. שם כהן בביה"ח "שערי צדק" על יד ד"ר ולך, וחברת "למען ציון" מנתהו לרופא בביה"ח לעיניים יחד עם ד"ר טיכו. במשך שנים רבות היה המנוח רופאם הרשמי של שני המוסדות הגדולים, מושב זקנים ועזרת נשים במחלקת חולי הרוח, ויכהן זמן מה גם בביה"ח הצבורי "בקור חולים הוספיטל".

בתור שכן וידיד הכרתי אותו בתור אדם המעלה, בעל נפש עדינה ויקרה. ידיעה רחבה היתה לו בתלמוד ומדרש. לפעמים מצאתיו בחדרו שקוע בחכמת המסתורין, והיה לעזר לא מעט לעניים צנועים, פעם הלכנו שנינו לביתו של ידידינו מר א. סולמיאק, התאחרנו שם בענין צבורי עד חצות הלילה: בצאתנו לשוב הביתה פגשנו איש מסכן נבוך ונדהם מחפש רופא לביתו, ויאמר לי המנוח "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה". וכן היה, הלכנו לבית החולה, והמנוח טפל בו שעות אחדות חנם. נלב"ע ביום א' טבת תרפ"ה, כבן ששים וחמש היה במותו.

מטעם אגודת "בני ברית" — שהיה לה חבר ואח נאמן — הכרזה הלויה, ורבים מנכבדי ירושלים וכל הד"רים בעיר וחוצה לה באו לחלק לו את הכבוד האחרון והספידוהו כהלכה".

בנימין מייזלר למד באוניברסיטה בברלין, יצק מים על ידי הרב ד"ר יחיאל ווינברג. הוכתר בתואר ד"ר לפילוסופיה ועלה ארצה בשנת תרפ"ט; קבל פרס מקרן וואקופ באונ. ירושלים. מ־1953 — נשיא האוניברסיטה בירושלים.

על אשתי, אם בני, ואחיה ואחותה כתבתי לעיל, שהם מצד אמם נכדי הרה"ג ר' מאיר הלוי עפשטין, והנה בספר "עיר ווילנא" מצאנו כתוב:

"הרב הג"ר מאיר הלוי עפשטין, בהר"ר אברהם הלוי מק"ק טאלאטשין [1]), בהר"ר יצחק הלוי מק"ק סלאנים [2]), בהגאון ר' אריה ליב הלוי אבד"ק קעניגסברג [3]), בהרב ר' מרדכי הלוי וילנר פו"מ דהורודנא [4]), בהרב ר' יהושע הלוי מווילנא [5]), בן... (לא נודע בשמו), בן הגאון ר' אברהם הלוי עפשטין אבד"ק בריסק [6]), בהגאון ר' מאיר, מגזע הגאון ר' נתן הלוי עפשטין [7])".

"הרב ר' מ א י ר ה ל ו י נקרא בשם ר' מאיר שניפישקר, כי אשתו הראשונה, הכבודה באדאנה, היתה בתו של המופלג מו' שמואל ב"ר יצחק משנפישוק, ולאחר ששהה בבית חותנו כמה שנים נשתקע שמו שניפישקר. אחרי חתונתו למד אצל הרב ר' ישראל אנטוקוליער, אשר גם הוא היה מדיירי עיר זו. ובעודו צעיר נתמנה לדיין בק"ק ווילנא, בימי הגאון ר' אבא־לי. בפנקס מבימד"ר הגר"א בענין שכירת בתים בחצר ר' נחום שמש מיום ג', י"ט אב תקע"ט בקהל ששה דיינים חתום הוא הצעיר. על מחזור "קרבן אהרן" (דפוס סלאוויטא) מיום ב', טו"ב מרחשון תקפ"ב, חתם: "הצעיר שבדיינים". על אדר"נ עם פ' שני אליהו ובן אברהם (ווילנא תקצ"ג), חתם: "עפשטין מהוראדנא". בשנת תקצ"ג נקרא להיות אב"ד בק"ק קופישוק כפי שנראה מחתימתו על "מדרש כונן" ביום ג', טו"ב אייר תקצ"ג: "כעת נתקבל לאב"ד בק"ק קופישאק"; גם על ספר "עטרת צבי" (ווילנא תקצ"ד) ועל ש"ס ווילנא והורודנא הוא חותם: "עד אשר יבוא בעל מנחם בשמחה" לפ"ק, יום א', כ"א אדר תקצ"ה. בא בהסכמה על פ' הר"ן על אלפס נדרים מיום ה', י"ט טבת "בני ישראל" לפ"ק. — במקום תורה שם גם חכמה, כי חכמתו עמדה לו להתקבל למו"צ פה בעירנו בשנת תקצ"ז. כאשר שמע בקופישאק, בשנת תקצ"ז, כי נעדר רבו הר"ר ישראל אנטקאליער, השכיל לשלוח מכתב בקשה לפרנסי ווילנא וכתב שם, כי צר ודחוק לו פרנסתו בקופישאק וייטיבו נא לשלוח אליו כתב מו"צ מווילנא בחתימת הפרנסים וגבאי צ"ג עם שכר קצוב, ובהשיגו הכתב הזה מהם יראה אותו לאנשי עירו, כי פרנסי ווילנא קוראים אותו לבוא אליהם להיות למו"צ, ובזאת יוסיפו לו שכרו שם. פרנסי עירנו מלאו רצונו, והוא, כשקבל את הכתב הנ"ל, לא הראהו לשום אדם בעירו, ויסע ויבוא עירה ווילנא להשיב תודה להפרנסים בעד הכתב ששלחו אליו. ויוסף ויאמר: "הלא פה יחסר מו"צ למלא מקום המו"צ הנעדר, מה לכם לבקש מו"צ אחר זולתי? הלא ב"ה בקי בהוראה אנוכי וגם כח ואון לי לדרוש ברבים, ומרוצה אנוכי גם בהשכר הקטן, אשר הקצבתם עבורי בהכתב, אשר בידי בחתימת ידכם; הנני, הנני, וד"ל". ובאמת היה הר"מ גדול בתורה ודרשן נפלא ודבריו נמלצים מאד וערבים לשומעיהם, גם שיחת חולין שלו היתה נעימה לאוזן, והיה חכם גם במילי דעלמא, ובמתק שפתיו השיב לב איש אל רעהו; ואחרי מות הר"ר אברהם הורודנער מנוהו הגבאים מבמד"ר "גמילות חסד" למ"מ במקום הנ"ל; וימת הר"מ בשיבה טובה בן ע"א שנה ביום א' י"ד אדר א' תרי"א. הוא השאיר בכתובים כשמונים דרשות בקצרה, שרשם

---

1) פעם אחת התאכסן הרב ר' אברהם בבית הרב הג"ר ישעיה סגי נהור בווילנא, וישתומם הגר"י למשמע אזנו את למודו ברגש נפלא ובהתלהבות עצומה ויכבדהו מאד וימלא פיו תהלתו.

2) קראוהו ר' איטשעלע גינשפריגער ע"ש עיר קעניגסברג, מושב כבוד אביו. היה מראשי נכבדי עיר סלונים, סוחר נכבד וקבע עתים לתורה, ומת שם זקן ושבע ימים, בן ע"ז שנה, ביום ט"ז אדר א' תקמ"ז — 1807.

3) היה אב"ד בק"ק קעניגסברג. מת י"ג תמוז תקל"ה. — 1775. חבר ספר "אור השנים" (בראשיתו הקדמה מספר "שומר אמונים לר' יוסף ב"ר עמנואל אירגאם שנדפס באמשטרדם תצ"ו, ל"ב דפים, ונדפס בקעניגסברג בשנת "בתפילה" — (תקכ"ז), "הלכה אחרונה", "קונטרס הראות", "הפרדס", "דרושים", "הספדים", "הפרדס על כל מצוות הנהוגות" "ילקוט שכר ועונש", "סדור התפלה", "יסוד", "תשובות מהרא"ל", ועוד "הגהות על הש"ס", "הגהות וחדושים על שו"ע יו"ד", "באור על משלי", "חבצלת השרון", "חלוקי דרבנן", "פרדס על מגילת אסתר", "חדושי הדינין", "שם רמז ואין מספר", "נהמת ארי", "דברי חדוד", "באור על הזוהר", "ותיקוני זוהר". כל אלה הספרים נזכרו בספר "גבורות האר" להר"ר אפרים מרדכי עפשטין ממשפחה זו. (ווילנא תרמ"ח, הוצאה שניה). בספר זה החסיר המחבר את ה"קונטרס בקור חולים וקבורת מתים", השייך למ"ע ס"ה שבספר "אור השנים" של והלכת בדרכיו.

4) היה נקרא בשם ר' מרדכי ווילנער, פו"מ דגליל הורודנא. מת בן נ"ב שנה, כ"ט טבת תצ"ג — 1733. אשתו היתה בת הגאון אבד"ק לידא.

5) היה חתן ר' מרדכי וועלער. חי בקירוב ת"כ—ת"פ—1660—1720.

6) עיין "עיר תהלה", "שו"ת הב"ח הישנות והחדשות", "גאוני בתרא" ו"פני יהושע".

7) כל משפחת עפשטין — עיין בספר "גבורות האר"י" הנ"ל.

רק ברמז בעלמא, גם הניח שלשה חבורים בכתובים על התורה, על כמה הפטרות, על מגילת אסתר, על מדרש מגילת אסתר, על הלכות פסח ועל איזה סוגיות הש"ס, ביחוד על מסכת כתובות, שהיו בידי בנו הרב הגדול ר' שאול אבד"ק קאסאווי, ובשרפת עיר זו (בשנת תר"מ) נשרפו שם כל כתביו".

וזאת מצבתו:

"מורנו מחמד עינינו, 'אבינו אור ישענו, 'יום ירד מראשותינו, 'רדנו מכבוד חיינו, ה"ה אבינו מאור עינינו הרב המאור הגדול המפורסם בתו"י מוהר"ר מאיר בהר"ר אברהם הלוי זצ"ל עפשטין מ"צ דפה ק"ק ווילנא".

"ובבמד"ר "גמילות חסד" הנ"ל על קיר מזרח משמאל ארה"ק כתוב על לוח זכרון 'ממעיני 'אורו 'ישאבו 'רבים, אמריו יפיץ כטל וכרביבים, ישא מדברותיו רבים ישתוממו, רשפי אש מפיו יתמלטו, המ"צ לעדת ווילנא".

"ובנו הר"ר שאול הנ"ל, ברא זה כרעיה דאבוה הוא בכל פעולותיו (נולד בחדש חשון או כסלו תקפ"ט), נתקבל מעיר קאסאוי לאב"ד בק"ק קאברין, ושם מת ביום הושענה רבה בשנת תרנ"ב, בהיותו אך בן ס"ג שנה".

על בית הלוי עפשטין

בספר "מקור ברוך" (ווילנא, דפוס רם, ה' תרפ"ח) חלק ראשון פרק א', כתוב: "משפחת עפשטיין במקורה ושרשה היא משפחה עתיקה ונושנה ספרדית "בנבנשתי". — מסורה נאמנה למשפחה זו, כי באה לספרד עם הגולה אשר הגלה טיטוס מירושלים. כנויה "עפשטיין" קבלה על שם העיר בשם זה במדינת אשכנז לאחר שנתישבה בתוכה בגלותה מספרד בשנת רנ"ב לאלף זה (1492 למספר המדינות). ובגלותה של משפחה זו (בנבנשתי) מספרד נחלקה לשתי מחנות: האחת באה עד מדינת אשכנז ותשב שם והשניה — נדדה הלכה עד גבול ארץ תוגרמה ותשב בערי קושטא, שאלוניקי, אזמיר ועוד, והיא נשארה בתומת חותמה "בנבנשתי" עד היום הזה. ואלה אשר נשארו במדינת אשכנז באו עד עיר אחת אשר בדוכסית העסטען בשם "עפשטיין" וישבו שם. ויען כי היא היתה העיר הראשונה אשר בה מצאו מנוח לכף רגלם מנדודי גלותם, על כן, לאות תודה וזכרון טוב, קבלו עליהם גם שמה ליחס בה שם משפחתם, כאשר כן היה המנהג בדורות הקודמים לכנות שם המשפחה על שמות עיר מושב או מולדת".

"נצני הגזע — בנבנשתי—עפשטיין — נראו במדינת אשכנז והכו שורש באורך וברוחב ארצות אירופה ויתר חלקי התבל ואור תורתם הלך ואור ונגה לה מאשכנז לפולין ומפולין לליטא, וממנה ליתר המדינות. אך שנים אחדות עברו למן התישבותה בעיר עפשטיין וכבר מצאנו את אחד מבניה בכנוייה החדש יושב על כסא הרבנות הגדולה בכבוד וגדולה, בעיר העתיקה והמכובדה בכל העולם פראנקפורט על נהר מיין, והוא "הגאון רבי נתן הלוי עפשטיין", ונזכר בתארו זה בשו"ת מהרי"ל ומהר"י מינץ, ונפטר בשנת ר"ס (כשמונה שנים לאחר בואו מהגלות)".

"ובשנת ש"פ בערך מצאנו את אחד מבני המשפחה הזאת יושב על כסא הרבנות בעיר בריסק דליטא והוא הגאון רבי אברהם הלוי עפשטיין ב"ר מאיר הלוי".

"ומאוחר מעט מזמן ההוא מצאנו את הגאון המקובל רבי אריה ליב הלוי עפשטיין הנודע בשם עפ"י ספרו "הפרדס" יושב על כסא רבנות בעירות עתיקות במדינת ליטא, ומשם לוקח אחר כבוד הרבנות בעיר קעניגסבערג בפרייסען, והיה חבר ומודע להגאון רבי יהונתן אייבשיץ ובא עמו בכתובים בעניני תורה, ונפטר בשנת תקל"ה".

"יש להעיר, כי בעת האחרונה, לרגלי מצבים שונים החלו רבים לספח את חניכתה של משפחת עפשטיין לכנוי משפחתם הם, וכדי להכיר מי הוא אשר בכנוי זה אזרח המשפחה בעיקרה ושרשה, ראוי לשים אל לב, כי בני המשפחה הזאת נושאים עליהם דגל שבט הלוי, ולכן זה שאינו נלוה על שבט לוי אינו מהם!!"

סדר הדורות בקו ישר לפי מגלת היוחסין

קו א:

א. צבי שמשי. (בניו: יצחק בן צבי, אהרן ראובני, שולמית קלוגאי, דינה מזר)
(נכדיו: עמרם ועלי בן צבי, אורי מזר).

ב. בן ראובן ישראל שימשלביץ — ואשתו אסתר
ג. בן אהרן אברהם, ... — " שרה הדסה
ד. בן בן ציון, ... — " דבורה
ה. בן נפתלי ... — " חאסיה
ו. בן בנימן, ... — " לאה דינה
ז. בן אליהו, ... — " חנה פייגה

קו ב:

א. צבי שמשי,
ב. בן ראובן ישראל, (חתנו של)
ג. הר"ר אברהם משה הלפרין,
ד. ב"ר צבי הירש מביליצא
ה. ב"ר זרח,
ו. בן לאה (ור' שמואל מדרעטשין)
ז. בת ר' משה איוויער (המתיחש לרש"י)

קו ג:

א. צבי שמשי (חתנו של)
ב. הר"ר ישראל ליב קאפעלעביץ, (חתנו של)
ג. הר"ר יצחק הלוי עפשטין,
ד. בן הג"ר מאיר הלוי עפשטין מו"צ בווילנא.
ה. בן הר"ר אברהם הלוי מק"ק טאלאצין.
ו. בן הרה"ג יצחק הלוי מק"ק סלאנימא,
ז. בן הגאון ר' אריה ליב הלוי אבד"ק קניגסברג,
ח. בן הר"ר הלוי ווילנר פו"מ דהורודנא,
ט. בן הר"ר יהושע מווילנא,
י. בן...,
יא. בן הגאון ר' אברהם הלוי עפשטין אבד"ק בריסק,
יב. בן הגאון ר' מאיר
יג. מגזע הגאון ר' נתן הלוי עפשטין.

לקו הישר דלעיל יש לסנף את הנפשות הקרובות דלהלן:*)

קו א. מצד אבי:

אליהו, בנימין בנו ונפתלי נכדו גרו בליובצי עיר מכורתם. לנפתלי היו שלשה בנים: יוסף, בן ציון ובנימין. בן ציון ובנימין נשארו בשם משפחת אביהם נפתלי שמשלביץ. מהם יוסף נרשם רשמית בשם משפחת דיין, כדי להפטר מעבודת הצבא. בן ציון עזב את ליובצי עיר מולדתו ועבר לגור בסוליצניק הקטנה בקירוב בשנת 1870. שם נשאה אחותו אסתר בת נפתלי לאהרן סולץ, שנתעשר במקרה, בזמן בריחת הצרפתים מרוסיה, ותלד לו את מאיר, זאב ואליעזר, הידועים כחוכרים־קבלנים של הדואר הממשלתי בליטא. בנו הבכור של מאיר, שמואל, נשא את בתו של הרה"ג ר' מרדכי מלצר ר"מ בווילנא ואח"כ אבד"ק לידא. שמואל זה היה עסקן צבורי, פרנס וראש לקהלת ווילנא. בנו השני של מאיר, אלכסנדר, עשה לו שם בצדקותיו ורוחו הנדיבה. בנו הבכור של אלכסנדר, מאיר סולץ, עלה ארצה בשנת תר"נ בקירוב והתישב בפתח תקוה.

לבן ציון היו שני בנים: שלמה ואהרן אברהם. לשלמה היו בן ובת. בנו נפתלי הוסב שם משפחתו בנציונובסקי; הוא עזב את ליטא ויצא עם בני ביתו לאמריקה.

---

*) ר' מלואים.

לאהרן אברהם היו ארבעה בנים: נפתלי, ראובן ישראל, יוסף אליהו ובנימין; ושלש בנות: רייזל, לאה־דינה וחסיה. בני נפתלי: פסח, בן ציון ובתו לאה דינה, יצאו לאמריקה. בתו חנה פיגה גרה בווארונובה, בתו מרים עם בנה נפתלי בונימוביץ גרו בוויליקא, ובנו משה גר בווישניווא. בנו של משה, יצחק, עלה ארצה בשנת תר"צ, נשא אשה ונולד להם בן בשנת תרצ"ט.

על ראובן ישראל כתוב לעיל בקו הדורות הישר.

בני יוסף אליהו נשתקעו כולם בגלות רוסיה המועצתית חוץ מבכורו בעריל, שיצא לאמריקה ושם מת, ומשפחתו נשארה שם.

כן גם בני בנימין כולם נשתקעו בגלות רוסיה, חוץ מבנו הבכור בעריל שיצא לאמריקה ומת שם חשוך בנים, ואשתו חנה נסעה לקבל חליצה מיבמה, ואחר כך התישבה בארץ ישראל ויצאה באופן ארעי לאמריקה. רק בתו הצעירה של בנימין, דבורה, עלתה לארץ ישראל עם בעלה ישראל ברוידא ועם שלשת בניהם: דוב, דוד ורפאל, בשנת תרצ"ד. הבנים נשאו להם נשים בתל־אביב והולידו בנים.

לאה דינה בת אהרן אברהם נשאה להר"ר נתן נאטע קבק בן הר"ר שלמה אבד"ק קרעווא. ר' נתן נאטע היה אח"כ לרב בעיר ווישיי פלך סובלק. שם נולדו להם שני בנים ובת. בן אחד יצא לאמריקה ומת שם. הבן השני, הוא הסופר המפורסם אהרן אברהם קבק, נשא לו לאשה את שרה פיגא טשרנוביץ, אחותם של הר"ר חיים טשרנוביץ (רב צעיר) ז"ל והסופר שמואל טשרנוביץ ("ספוג") ז"ל; משפחת קבק עלתה ארצה והתישבה בירושלים בשנת תרע"ט. פה נולדו להם שתי בנות: בת־עמי ועדנה. בת־עמי נשאה בשנת תרצ"ה לבנימין, בנו של מר יצחק גרינבוים (מי שהיה חבר הנהלת הסוכנות העברית), וילדה לו בת, נורית. בתם של לאה דינה והרב קבק, ליבע, נשאה לה' נח רובינשטין. משפחת רובינשטין עלתה לארץ ישראל בשנת תרצ"ה.

חסיה בת אהרן אברהם נשאה לה' משה וואהלמן ממינסק וילדה לו שני בנים: בן ציון ואהרן אברהם. כולם עזבו את ארץ מגוריהם ויצאו לאמריקה ושם נשארו.

לראובן ישראל ואסתר אשתו נולדו שנים עשר ילדים. ששה מהם מתו בילדותם וששה נשארו בחיים, ואלה שמותיהם: הבכור צבי, בן ציון, בנימין מרדכי, אהרן אברהם, בתיה ודבורה.

על צבי (שמשי) כתוב לעיל בקו הדורות הישר.

בן ציון בן ראובן ישראל נשא לאשה את חנה בת ר' ליב קופציובסקי מעיר קופציובה פלך סובלק. נולדו להם שני בנים: יחזקאל ואהרן אברהם, ושלש בנות: חסיה, שרה ובתיה. יחזקאל ושרה נשתקעו בגלות רוסיה המועצתית; חסיה נשאה לה' דוד אהרנסון בקאוונא ונולדה להם בת, חנה. בתיה עלתה לארץ ישראל בשנת תרצ"ב, ובחודש ניסן תרצ"ח נשאה להר' משה צינוביץ. אהרן אברהם בנו של בן ציון נשא לאשה את חיה בת ר' דוב למשפחת קוקלנסקי, ובחודש אלול תרצ"ד עלו שניהם לארץ ישראל. כעבור שנה נולדה בתם שרה, ובשנת תרצ"ט נולדה בתם ציונה.

בנימין מרדכי בן ר"י נשא אשה בסמורגון. נולדו להם בן ובת, וכולם נשתקעו בגלות רוסיה המועצתית.

אהרן אברהם בן ר"י נשא אשה מדולהינוב פלך ווילנא ותלד לו שלש בנות. אשתו מתה, והוא ובנותיו נשארו בווילייקי בפולין (עתה בכבוש הרוסי).

בתיה בת ר' ראובן ישראל נשאה לה' בעריל בוגרוב מסמורגון ותלד לו בן, אלכסנדר. בברחם מפני הגרמנים לערי רוסיה הפנימית מתה שם בתיה, ובעלה ובנה יצאו אחרי המלחמה לאמריקה.

דבורה בת ר"י נשאה לה' בצלאל מזאֶה; נולדה להם בת, אֶמה, הם נשתקעו בגלות רוסיה המועצתית.

קו ב. מצד אמי:

לר' יעקב אשכנזי, שבא מאשכנז, היו חמשה בנים: ר' יצחק אשכנזי, ר' משה איוויער, ר' זרח, ר' אליעזר ור' יוסף.

לר' משה איוויער היתה בת בשם לאה*).

ללאה בת ר' משה ובעלה היו שני בנים: זרח ופרץ. מזרח יצאו משפחות הלפרין ועוד, ומפרץ — משפחות דיסקין, קויפמן ועוד. בנו של זרח — ר' צבי הירש, הרב מבעליצה ובנו של ר' הירש — ר' אברהם־משה הלפרין.

*) לדעתי לא היו לרמ"א בנים, רק בת לאה ובעלה ר' שמואל מדרעטשין בן ר' פסח קרפל, וע' סעיף טז לעיל. י. ב"צ.

לר׳ אברהם משה הלפרין ואשתו בתיה נולדו שלש בנות: אסתר, רבקה־לאה ודבורה.

על ר׳ אברהם משה, אשתו בתיה ובתו אסתר, כתוב לעיל בקו הדורות הישר.

רבקה לאה בת ר׳ אברהם משה נשאה להר״ר דוד שלמה סלושץ, שהיה רב ומו״צ באודיסה. הוא היה נואם מצוין ועסקן צבורי, השתתף בפעולות חובבי ציון והטיף לישוב א״י ונודע לשם בספרו ״ראשית דוד״. בזמן הפרעות באודיסה (תרס״ו) הוכה ונפצע, ולאחר זמן מת מפצעיו. אחרי מותו עלתה רבקה אלמנתו ארצה ונפטרה בירושלים בשנת תרפ״ו. באודיסה נולדו להם שלשה בנים: נחום, שמואל ומשה, ושתי בנות: בתיה ומרים. הבנות נשארו בגלות רוסיה, באודיסה ובחרסון. לבתיה היו ארבעה ילדים ולמרים שלשה. מהם בתה של מרים, שושנה, עלתה ארצה, נשאה לאיש וילדה לו שני ילדים: אביגיל וצבי.

מהבנים — הבכור נחום, הוא הפרופיסור נחום סלושץ, גמר חוק לימודיו בסורבונה בפאריז, סופר וחוקר, שנודע לשם במסעיו בתפוצות הגולה, בספריו החשובים ובפעולותיו הצבוריות והמדעיות. הוא התישב בארץ אחרי המלחמה העולמית, אשתו ובנו עלי ובתו ימימה נשארו בצרפת. עלי שהיה קצין בצבא צרפת נרצח בידי אנשי וישי.

השני, שמואל, עלה ארצה לפני המלחמה העולמית, מורה וסופר; בניו: זיונית, אביבה, יוסף, צביה, ורדה. שמו הספרותי: אלכסנדר כרמון.

האח השלישי, משה, הסב שם משפחתו כרמון; עלה ארצה עם שמואל אחיו, מורה בגימנסיה העברית בירושלים, מבקר ספרותי. נשא לאשה את מרים למשפחת שור, מורה בגימנסיה; בנם דוד סגן־אלוף בצה״ל.

דבורה בת ר׳ אברהם משה ובעלה יהודה אובסעיעביץ נדדו עם פליטי ליטא לרוסיה הפנימית ושם מתו שניהם. בתם האחת, בתיה, יצאה לאמריקה, ושני בניהם (שם האחד נחום) ושתי בנותיהם נשתקעו בגלות רוסיה המועצתית.

קו ג. מצד אשתי

לר׳ מאיר הלוי עפשטין המו״צ משניפישוק (וילנא) היו שני בנים: הר״ר שאול ויצחק. ר׳ שאול היה רב בקוסובי ובקוברין ולו בן ושתי בנות. בנו ר׳ אברהם מאיר היה רב בסנוב; בתו ראשקע אשת ר׳ שמריה יוסף קרליץ *), אחרי שנתאלמנה עלתה ארצה והתישבה בבני ברק ובתו השניה ליבע בדאנה נשאה לר׳ משה ליברמן. בנם הרב שאול ליברמן נשא לאשה את יהודית בת הרב ר׳ מאיר ברלין (בנו של הנצי״ב). הוא עלה ירושלימה בשנת תרפ״ו ועמד בראש המכון ללימודי תורה של הרי פישל (כעת פרופיסור בבית מדרש לרבנים ע״ש שכטר, ניו־יורק).

ר׳ יצחק בר׳ מאיר עפשטין ישב במולודעצנה פלך ווילנא. שם נולדו לו שלש בנות: ינטה, לאה וחנה, ובן אחד, מנחם. ינטה נשאה לר׳ ישראל ליב קופיליביץ, ומנחם הסב שם משפחתו אברמוביץ.

ינטה ילדה את עטרה (קריינה), מאיר ודבורה. על עטרה ודבורה כתוב לעיל בקו הדורות הישר. מאיר נשא לאשה את שרה בת ר׳ אברהם שמרקוביץ מחארקוב. מאיר קופיליביץ היה ד״ר לרפואה; נפטר בעיר קובל ד׳ שבט תרפ״ז. בתו דינה נשאה לה׳ אלכסנדר מזאה והם גרים בפאריז.

משפחות לאה (בראון) וחנה (קוטיק) נשארו בגלות רוסיה.

למנחם בן יצחק היו שני בנים: בן־ציון ודניאל ובת אחת, דינה. בן־ציון ודינה מתו חשוכי בנים, ולדניאל בן, אלכסנדר, ובת, נדיה. כולם נשתקעו בגלות רוסיה המועצתית.

על בית הלפרין

איתא בס. ״שלומי אמוני ישראל״ דף 52: ״אני שלמה יצחק בן הגאון מוהר״ר יעקב ממשפחה הרמה מיוחסים בישראל היילפרין. וזאת ראיתי, שראש משפחה הלזו היה המקור מרבנו אלחנן בעל התוספות, שהיה חותם עצמו היילפרין מעיר שבאשכנז״. (הערה דף 71: בשה״ג איתא: ״רבנו אלחנן הוא בנו של הר״י בעל התוספות. על היילפרין יש לעיין בביאוגראפיע, אולי היא העיר היילברין בעסטרייך)״.

---

*) היה חבר ועד הרבנים בווילנה ואב״ד בלחוביץ; ובנם ר׳ מאיר קרליץ.

בס. "אבות עטרה לבנים" דף ס"ה באה רשימה ארוכה של משפחות מפורסמות על שמות ערים מאשכנז, צרפת, ספרד, איטאליא ועוד, ששם ישבו ושנדדו משם אבות המשפחה.

(הערת הפרופיסור נחום סלושץ) : ר' יעקב, אביו של ר' משה איוויער, וכן בנו ר' יצחק נקראו בשם אשכנזי. שם משפחתו של זקננו, חוטר מגזעם, ר' אברהם משה, ושל אחיו ר' זרח, היה הלפרין לבד, כי הדורות הראשונים קראו לעצמם אשכנזי — מפני שבאו מערי גרמניה, והיילפרין על שם העיר היילברין, שישבו שם הרבנים צאצאי רש"י. הראשון שנקרא בשם אשכנזי—היילפרין היה הג' ר' משה אשכנזי—הלפרין בעל המח"ס "זכרון משה", שחי במאה הי"ז בבריסק, ושם אשתו מרת איידיל. על שער הספר כתוב : "זה ספר "זכרון משה", אשר איזן ותיקן ועשה האלוף הגאון החסיד מו"ה משה ב"ר זבולן אליעזר ז"ל בארץ הקדושה על התורה ויצק מים ע"י מהרש"ל וקורא לו מורי". ובס. "גדולת שאול" צד ו כתוב שם : "מו"ה משה אשכנזי חמיו של הגאון מהרש"א בעהמח"ס "זכרון משה" נפטר בשנת שס"ג". (בדדו"ד כתוב שמת בשנת שס"ה). ר' משה זה כותב על אביו הר"ר זבולן אליעזר הלפרין באותו ספר ז"מ : "ולפי שראיתי אני הקטן משה בלא"א איש מהימן זהיר לעשר (מעשר מרוחיו) כבוד רבי אליעזר היילפרין זלה"ה בימי ילדותי מא"א ז"ל, שהיה זהיר מצות מעשר וכן ראיתי נהוג ברוב האשכנזים, ואח"כ כשבאתי למדינות אלו (פולין וליטא) ראיתי שרובא דעלמא לא נזהרו במצוה זו כראוי". לפי זה בא ר' משה הראשון מגרמניה וע"כ נקרא הלפרין—אשכנזי. ר' משה זה נקרא בשם אלוף והיה עשיר מופלג— לכל הפחות נאמר זה על אשתו מרת איידיל, — וחתנם המרש"א היה כנראה קרובם. בס. "אוצרות חיים" כתוב, כי חמותו מרת איידיל היתה עשירה גדולה בפוזנא ולקחה את המהרש"א ופרנסה אותו. הוא המהרש"א (ר' שמואל אליעזר) היה אבד"ק לובלין. הוא נפטר בשנת תצ"ב. פרטים בס. "ענף עץ אבות" מפיצים אור על נדודי צאצאי רש"י מזמן גירוש צרפת במאה ה-14 ובזמן גירוש פרובינציה בסוף המאה ה-15, כי מקצתם, נכדי רבנו תם, הלכו למארוקו, תורכיה ואיטליה ; נכדי הרמב"ש (רבי מאיר בן שמואל) ונכדי הריב"ן (רבי יהודה בן נתן) הלכו למיץ, טריווש (מהם משפחת טריבוש), ורמיזה, שפייער (מהם משפחת שפירא), ולהיילברון, מהם משפחת הלפרין, שמשם באו לבריסק, לובלין וכו'.

הערת המחבר ; נוסף למקובל, שר' משה איוויער הנהו מזרע רש"י בקו ישר, מסונפת עוד משפחת הלפרין לרש"י מצדדים אחרים. כן כתוב בס. "אבות עטרה לבנים" דף קס"ד—ה', כי הג"מ ר' נתן ב"ר יעקב (ראשקעס) היה חתן הג"מ ר' משה איוויער בן הג"מ ר' יעקב אשכנזי ממשפחת רש"י. הר"ר יעקב (ראשקעס) קאליפארי הראבד"ק פוזנא, היה נכד הג"מ ר' נתן נאטע שפירא ר"מ בקראקא מח"ס "מגלה עמוקות", בן הג"מ ר' שלמה שפירא, בן הג"מ ר' נתן שפירא אבד"ק הורודנא ופוזנא ושם מנ"כ מח"ס "מבוא שערים" וס. "אמרי שפר", בן הג"מ ר' שמשון שפירא, נכד הג"מ ר' שלמה שפירא אבד"ק היילברון ולאנדא, (חי בערך בשנת ה' קל"ה), בן הג"מ ר' שמואל שפירא, (חי בערך בשנת ה"א ק"י), חתן הג"מ ר' מתתיהו טריבוש אב"ד פריז ורב הכולל במדינת צרפת (חי במאה ב' לאלף ו) בן הג"מ ר' יוסף טריבוש אבד"ק מרסיליא (נולד בע' בשנת ה"א ס"ה) בן הג"מ ר' יוחנן אשכנזי (כנראה היה ממגורשי צרפת ה"ה ס"ו) נין ונכד לרבנו יהודה מפריז (היה אחד מבעלי התוספות, חי בערך בשנת ד"א תת"ק), בן רבנו יום טוב (גם כן מבעלי התוספות), בן רבנו יהודה בר נתן (הריב"ן) חתן רש"י ותלמידו, בעל בתו מרים, אחד מבעלי התוספות, (נפטר בימי עלומיו בשנת ד"א תתס"ה). רבנו שלמה יצחקי (רש"י) נולד בעיר טרויש, אשר במדינת שאמפאן בצרפת, בשנת ד"א ת"ת, למד תורה אצל רבנו גרשום, מאור הגולה, והיה דור ל"ג לר' יוחנן הסנדלר, שהוא דור רביעי לר' גמליאל הזקן. רש"י נפטר בן ס"ה שנה ביום ה', כ"ט בתמוז, שנת ד"א תתס"ה.

על ר' שלמה שפירא אבד"ק היילברון ולאנדא כתוב (שם דף פ"ג), "כי העידו נכדיו הג"מ ר' יוחנן לוריא והג"מ ר' שלמה לוריא והרש"ל, אשר מאבותיו של מהר"ר שלמה שפירא לא פסקה תורה מהם עד רש"י". התיחסותו לרש"י היתה מצד אמו, שהיתה בת הג"מ ר' מתתיהו טריבוש, ומשפחת טריבוש היא נצר מטעי רש"י. (שם דף פ"ב.) : "בתו של ר' שלמה שפירא, מרים, תפסה ישיבה כמה ימים ושנים וישבה באוהל ווילון לפניה, ואמרה הלכה לפני כמה בחורים מופלגים". (שם דף פ"א) : "חתנו של ר' שלמה שפירא, בעלה של בתו הרבנית מרים, היה הג"מ ר' שמשון לוריא אבד"ק ערפורט. הוא נולד בווירמייזא בערך בשנת ק"ו ונפטר בערך בשנת ק"ס".

כבר רשמנו לעיל, שהג"מ ר' שמואל אליעזר מהרש"א היה חתן הג"מ ר' משה אשכנזי—הלפרין מפוזנא מח"ס "זכרון משה" בן הג"מ ר' זבולן אליעזר הלפרין באה"ק. ר' משה אשכנזי הלפרין זה היה חתן הג"מ ר' משה ליפשיץ רב בבריסק מח"ס "לחם משנה", בן הג"מ ר' נח יצחק ליפשיץ, בן הג"מ ר' יוסינות ליפשיץ מפוזנא, בן הג"מ ר' אליהו ליפשיץ. ר' יוסינות ליפשיץ היה חתן הג"מ ר' יחיאל לוריא אבד"ק סלוצק, בן הג"מ ר' אברהם לוריא, בן הג"מ ר' יחיאל לוריא אבד"ק בריסק "הרב הראשון לעדת בריסק והגליל". ר' יחיאל זה ואחיו הג"מ ר' יוחנן לוריא היו בני הג"מ ר' אהרן לוריא. כתב היחס של האחים הנ"ל נמשך עד רש"י כמובא בספר "המקנה" (כת"י בספרית אוקספורד 2240 .№) והובא לפני הרש"ל. שם כתוב : "אני יוחנן לוריא, בן כבוד המהר"ר אהרן, בן מהר"ר נתנאל, בן מהר"ר יחיאל, בן מהר"ר שמשון מערפורט, בן הרבנית מרת מרים, בתו של הגאון מהר"ר שלמה שפירא ואחותו של מהר"ר פרץ מקושטאנץ, ומאבותיו של מהר"ר שלמה שפירא לא פסקה תורה מהם עד רש"י. כולם זכרונם לברכה ומנוחתם כבוד. כך קבלתי מאבותי בכתב ובעל פה". הרש"ל, שהיתה מסורת בידו, שקבלה מאבותיו, על אמיתות שלשלת היחוס הזה, שהוא מיוצאי חלציו של רש"י, הוסיף בשולי כתב היחוס הזה כדברים האלה : "ואני שלמה לוריא באתי על החתום באשר שכבר קבלתי מאבותי ומזקני, שמסורת בידיהם, שהיחוס שלנו נמשך עד רש"י ז"ל, כנזכר בכתב היחוס אשר היה לשני המאורות הגדולים מו' יוחנן לוריא ולאחיו אדוני זקני לבית אבי מ' יחיאל לוריא, אשר נאסף בק"ק בריסק דליטא לאור באור החיים. הק' שלמה לוריא במ' יחיאל לוריא במ' אברהם במ' יחיאל אחיו של הקצין מו' יוחנן לוריא, הנזכר בכתב היחוס".

בספר "שלומי אמוני ישראל" דף 32 רשום: "הרה"ג מופת דורו מו"ה יעקב הלפרין נקרא ר' יעקב חריף ז"ל האבד"ק זוואניץ בעהמ"ס "בית יעקב" בן הרב המקובל מו"ה טוביה יחיאל מיכל הלפרין ז"ל האבד"ק בעלז והגליל. ר' יעקב זה נפטר בער"ח אייר שנת תצ"ח בן ארבעים. להגאון מהרש"ל הוא קורא בשם מו"ז, להרמ"א — מוח"ז ולהלבוש — מו"ז" (שם דף 37.): "בנו הרה"ג שלמה יצחק הלפרין ז"ל אבד"ק בראטשין, טארנופול, קאראסטשוב, באר, היה כבן תשע בפטירת אביו הגאון מו' יעקב ז"ל אבד"ק זוואניץ בשנת תצ"ח, ובכן נולד בשנת תפ"ט, ונתגדל בבית אבי אביו הגאון הגדול המקובל מו"ה יחיאל מיכל הלפרין ז"ל האבד"ק בעזאן והגליל. הוא קורא למהר"מ מינץ אא"ז ולמהרש"א הוא קורא מוה"ז".

על ידי הרמ"א, הקרוב לבית הלפרין כמבורר לעיל, היו ההלפרינים קרובי משפחה גם לבית וואהל, מכיון שר' שמואל יהודה קאצענלבויגן, אביו של ר' שאול וואהל, היה שארו של הרמ"א, כי הרמ"א היה בן הג"מ ר' ישראל איסרל פרנס ומנהיג בקראקא, חתן הג"מ ר' אליעזר שרנצל מלבוב, חתן הג"מ ר' יחיאל לוריא, הרב הראשון בבריסק והגליל, וכן גם הג"מ ר' שמואל יהודה היה נכדו של הג"מ ר' יחיאל לוריא הנ"ל, כנראה מתשובתו להרמ"א (שו"ת הרמ"א ס. ס"ט) שהוא כותב: "שארך ונרצע לאהבת מעלתו שמואל יהודה בן הגאון כמה"ר מאיר י"ץ קצינלבויגן, יום ב' י"ב ניסן שי"ט לפ"ק". גם הרמ"א כתב בתשובתו (שם סימן קכ"ח): "שלום הוא אהובי שארי הגאון מהר"ר יהודה ש"ק וכל דילי שלום. שארך משה איסרלש מקראקא".

כתלמידי חכמים ונוסף לזה גם קרובי משפחה דורשים בכבוד ר' שאול וואהל הר"ר משה בן הג"מ ר' יצחק הלפרין ור' שלמה יצחק הלפרין. הראשון כותב: "הקצין מה"ר שאול וואהל... מי שלא ראה שאול וואהל לא ראה כל ימיו קרוב למלכות", והשני כותב: "המלך ושר מהור"ר שאול וואהל מבריסק".

על רשימת סדר הדורות

בפרק "חטר מגזע ישי" דף ע"ג באה רשימה מ"מגילת יוחסין", שהיתה בידי הג"מ ר' יחיאל הלפרין בעל ספר "סדר הדורות", (נולד בליטא 1669, שמש אב"ד במינסק, מת שם 1747 בע') ובה נאמר: "אני הכותב יחיאל בידי מגילת יוחסין כתוב בה דאבי אמי מזרע דר"י הסנדלר, וסדר שלשלת יוחסין ממנו רש"י מאור הגולה והגאון מהרש"ל (שלמה בן יחיאל לוריא, נו. בבריסק דליטא ב־1510, מת בלובלין ב־1573) ואבי זקני הנ"ל". הרשימה הזאת מתאימה להעתק מכתב־יד ישן בסוף ספר "מעלות היוחסין" (למברג תר"ם, צד ס"א). והיא נחלקת לארבעה פרקים.

(פרק א.) רבי יוחנן הסנדלר הוליד יהושע זמרי, ויהושע הוליד יוחנן אל.... ויוחנן הוליד את ר' יוסי בר נחמן(?) שבא לבבל. הוא חבר ספר "לולאות השיר" על משקולות שירת האזינו, ור' יוסי בר נחמן הוליד אלישע וזמרי וינאי, וינאי הוליד הגאונים יוחנן, אביי, אלעזר ומניומי, ומניומי הוליד הגאון... בקונסטנטינא, ויוסי הוליד הגאון מ' שלמה ואלירוס ושמשון ואתדהם, ואתדהם הוליד הגאון הגדול מו"ה אהרן הרופא של אפיפיור אור והביא שר"י ששלחו הקיסר אליו מייסטינא לרפאותו, והוא הוליד אלעזר הרופא הגאון ברומי ועוד ג' גאונים יאשי' שמשון ואליקים, ואליקים הוליד את זקנו של ר"י ז"ל. ואחד מן האחים יצא מחלציו של מ' יצחק, והוא הוליד הגאון מו"ה משה אהרן, שהיה רב באורליינס וסוף ימיו מלך בקראקא, והוליד הגאון מו"ה שלמה, ושלמה הוליד אליקים שהלך באשכנז והגאון מו"ה יחיאל, ויחיאל הוליד הגאון מו"ה שלמה הרופא, ושלמה הוליד עמיטב הגאון שהלך ליונא ואליקים ויחיאל בעל "קטני אמנה", ויחיאל הוליד שמשון לוריא הרופא הגאון שריפא מלך צרפת אואקמיירוס מהפודגארא ונתן לו בית א' על מים שקורין לוריא בעיר אורליינס, ושמשון הוליד שלמה לוריא הגאון (כאן חסר בכ"י חצי שורה), ושמשון הוליד הגאון מו"ה יחיאל בעהמ"ח ספר "על אל תקרי שבש"ס", והוא ר' יחיאל הקדוש, שהיה אב"ד בק"ק, והוליד נתנאל החבר, שהיה גדול ורב באנטיכי, והוא הוליד הרב הגדול מו"ה אהרן לוריא, ואהרן הוליד יהודה הרופא וגם המחבר בישראל ויחיאל לוריא, ויחיאל הוליד מו"ה ישראל לוריא והגאון מו"ה שלמה לוריא בעהמח"ס "ים של שלמה" ומ' עמיטב וגם אחיו מו"ה ישראל הרופא והחבר ר' שמעון הגר בפאדוואה. והרופא הגאון מו"ה שמעון לוריא הוליד ג' בנים הרב הגדול מו"ה יחיאל ומ' שמשון ומ' דוד, ומו' דוד הוליד

מ׳ שמעון והחכם השלם מו״ה יצחק לוריא הרופא וישראל יעקב חיים באנטיכי, ויצחק חיים הוליד שמשון, יחיאל, מנשה, אשר משה והושע, וכולם היו גדולים בתורה ובחסידות, ויעקב חיים הוליד דוד חיים ליטמן יהודי.

(פרק ב.) אחיו של הרש״ל ה״ה הרב המופלא מו״ה אברהם, בן הגאון מו״ה יחיאל, בן הגאון מו״ה משה, במו״ה יצחק, בן יוסיניוס מפוזנא בעל ״לחם משנה״, ואשתו של יוסיניוס היתה אחותו של הגאון מו״ה שלמה (הוא הרש״ל), והגאון מו״ה יוסיניוס היה אב״ד בפוזנא, והגאון מו״ה משה היה אב״ד בבריסק.

(פרק ג.) הרב מו״ה אברהם הנ״ל הוליד מו״ה יחיאל הרב ז״ל, ומ׳ יחיאל הוליד מ׳ וולף ושבע בנות. אחת רבקה אמו של הגאון ״מגן אברהם״ וא׳ מרת ראסי אמו של זקני אבי אמי הרב הגדול מו״ה... (אברהם.)

(פרק ד.) מו״ה וואלף הוליד הגאון הישיש מו״ה שלמה אבד״ק שקלאב, ומו״ה שלמה הוליד הגאון מו״ה יחיאל אבד״ק מינסק לע״ע והרב אבד״ק לעבערטוב. המעתיק אות באות מגוף כתב יחוש שלנו הק. אהרן אב״ד משידלאווצי״.

אין כל ספק שהרשימה הזאת לקויה באי־דיקנות, בחוסר דורות ואולי גם בתיאורים מיותרים כגון גאונים ורופאים.

לתולדות ר׳ שאול וואהל

ר׳ שאול וואהל (נולד קרוב לשנת ש׳, מת בין שנות ה״א שע״ה—שפ״ב), בן ה״ר שמואל יהודה קצנלנבויגן (נולד — רפ״א, מת — שנ״ז), בן ה״ר מאיר קצנלבויגן (מהר״מ מפאדוואה, נולד — רל״ג, מת — שכ״ה), בן ר׳ יצחק קצ״ב, חתן ר׳ יחיאל לוריא אבד״ק בריסק והגליל (מת בערך בשנת ר״ל), בן ר׳ אהרן לוריא (מת — רל״ח), בן ר׳ נתנאל בן ר׳ יחיאל בן ר׳ שמשון אבד״ק ערפורט. (נולד בערך בשנת ה״א ק׳ ונפטר בשנת ק״ס).

עוד לבית הלפרין

בספר ״אבות עטרה לבנים״ דף קס״ט רשום: ״הג״מ ר׳ יוסף אבד״ק לבוב, בן הג״מ ר׳ אליקים געץ הלפרין ר״מ בלבוב, בן הג״מ ר׳ יוסף אשכנזי הלפרין, בן הג״מ ר׳ יעקב יהושע הלפרין אבד״ק פאדוואה מח״ס ״נחלת יעקב״ וס. ״שושנת יעקב״, בן הג״מ ר׳ אלחנן הלפרין״.

(שם דף ק״ע.): ״הר״ר בנימין הלפרין בביאלאסטאק (נפטר שם ג׳ טבת תרמ״ב.) בן הר״ר יעקב קאפיל הלפרין בביאלאסטאק (נפטר בבריסק ט׳ אייר תרט״ז.) בן הר״ר יהושע העשיל הלפרין מזאבלודאווא״.

כל אלא מסונפים למגילת היוחסין של משפחת ליפשיץ, המתיחשת לגזע ישי.

לוח המשפחות המיוחסות לר׳ משה איוויער לדורותיהם

דוד המלך,
שפטיה בנו (בן אביטל),
*
*
*
הלל הזקן,
שמעון הנשיא בנו,
רבן גמליאל הזקן,
*
*
*
רבי יוחנן הסנדלר,
*
*
*

רבנו שלמה יצחקי (רש״י).
(נולד — ד״א ת״ת, מת — כ״ט בתמוז תתס״ה).
*
*
*

א) ר׳ משה איוויער בר׳ יעקב אשכנזי,
(מת כ״ו בטבת תקל״א).
ב) לאה בתו (אשת ר׳ שמואל מדרעטשין)
ג) זרח ופרץ — בניהם,
ד) ר׳ צבי הירש הלפרין מבעליצה
ה) אברהם משה הלפרין בן זרח,
(מת י״ג באדר, תרמ״ח).
ו) אסתר בתו, אשת ר׳ ראובן ישראל,
ז) צבי שמשי בנם — אשתו עטרה,
ח) יצחק, אהרן, שולמית, דינה בניהם,

1. המחבר בחוג משפחתו, שנת תרס"ו

מימין לשמאל — יושבים : יצחק בן־צבי, הסבתא אסתר, המחבר ואשתו
עומדים : רחל ינאית בן־צבי, אהרן ראובני ורעיתו שרה, גב' שולמית ובעלה פרופ' יצחק קלוגאי
יושבים : דינה (כיום מַזר) ושני הילדים עמרם ועלי.

2. קרובי המחבר בש' תרפ"ב בערך (בברלין)

יושבים מימין לשמאל : הסבתא אסתר אם המחבר, נכדתה — אמה
עומדים משמאל לימין : דבורה אחות המחבר, אלכסנדר בגרוב בן אחותו של המחבר ובצלאל מזאה גיסו

3. המחבר בשנת תר"ס

4. עטרה, אשת המחבר, אם הנשיא, בשנת תר"ס

5. ר' ראובן ישראל, אבי המחבר, שנת תרס"ה

6. אשתו אסתר, אם המחבר, שנת תרס"ה

7. המחבר ואשתו דבורה

8. ר׳ אהרן־אברהם ב״ר בן־ציון השמשי
סבו של המחבר, שנת תר״ל

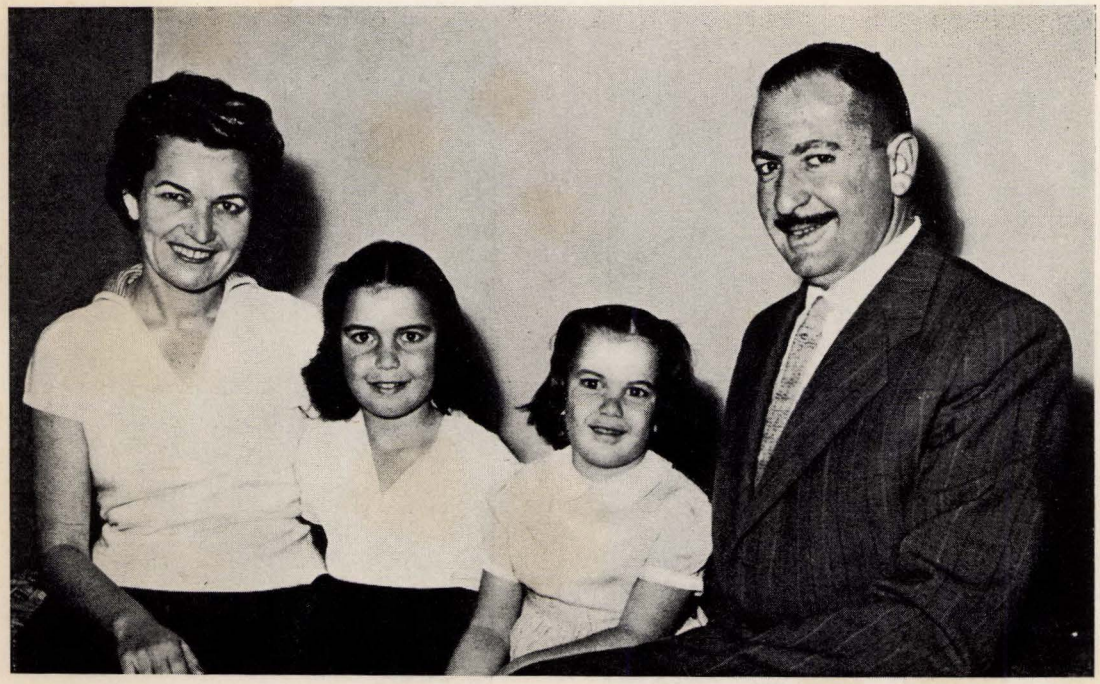
9. שרה הדסה, זקנתו של המחבר, שנת תר״ל

10. ר׳ בן־ציון שמשי, אחיו של המחבר, שנת תר״צ

עומדים: שרה ראובני, בתיה שמשי, דבורה שמשי, מאיר סמסון, רעית הנשיא, כב׳ הנשיא, גב׳ סמסון,
פרופ׳ ב׳ מזר, שולמית קלוגאי, דבורה ארנשטיין
יושבים: דינה מזר, פרופ׳ י׳ קלוגאי, אהרון ראובני, עמרם בן־צבי ובתו יעל, אברהם שמשי, (פסח תשי״ד).

עמרם בן־צבי, אשתו רחל ובנותיהם יעל וענת

ח) יצחק בן צבי, אשתו רחל ינאית,
ט) עמרם, עלי — בניהם,
י) יעל וענת — בנות עמרם

ח) אהרן ראובני בן צבי, אשתו שרה,

ח) שולמית בת צבי, אשת יצחק קלוגאי,

ח) דינה בת צבי, אשת בנימין מזר
ט) אורי בנם.
י) בנותיו: אביטל ואילת

ו) אסתר, אשת ראובן ישראל,
ז) בן ציון בנם, — אשתו חנה,
ח) יחזקאל, אברהם, שרה, חסיה, בתיה — בניהם.

ח) אברהם בן בן ציון, אשתו חיה,
ט) שרה, ציונה בנותיהם.

חסיה בת בן ציון, אשת דוד אהרנסון,
ט) חנה בתם.

ח) בתיה בת בן ציון אשת ר' משה צינוביץ.

ג) פרץ בן לאה, (בת ר' משה איוויער)
הר"ר יהושע ליב דיסקין מנכדיו
הר"ר יצחק ירוחם דיסקין

ה) אברהם משה הלפרין בן צבי־הירש בן זרח,
ו) לאה רבקה בתו, אשת הר"ר דוד שלמה סלושץ,
ז) נחום, שמואל משה, בתיה, מרים בניהם.

ז) הפרופ' נחום סלושץ, בהר"ב דש"ס.
ח) עלי, ימימה בניו.

ז) שמואל כרמון, בהרב דש"ס.
ח) זיונית, אביבה, יוסף, צביה ורדה בניו.

ז) משה כרמון, בהרב דש"ס, אשתו מרים.

ח) דוד בנם

ז) בתיה בהרב דש"ס,
ח) לה ארבעה ילדים.

ז) מרים בת הרב דש"ס,
ח) שושנה בתה ועוד שני ילדים.

א) ר' משה איוויער,
ב) לאה בתו,
ג) פרץ בנה (מת בי"ג באדר תרמ"ח),
ו) ר' שמואל קויפמן נינו,
ז) יהודה אבן שמואל (קויפמן) בנו
ח) בתו ברוריה, בנו שמואל אשר.

הערות הפרופיסור נחום סלושץ

לסעיף ח': אגדה זו שמעתי מפיו של אבי זקני ר' אברהם משה הלפרין ז"ל. הוא ג"כ אמר לי, כי המשפחות המיוחסות היו מקפידות להתחתן ביניהן.

לפרק "יחס משפחתנו לרמ"א" יש להוסיף, שא"ז ר' א. מ. הלפרין ידע על קרבת משפחתנו לר' יחיאל הלפרין בעל "סדר הדורות".

לפרק "על בית הלפרין" בד"ה רבי יוחנן הסנדלר יש להעיר, כי נקרא בשם זה לא בשל אומנותו כי אם על שם העיר אלכסנדריה, שישב שם זמן ידוע, ונשתבש השם הקשה במבטא ההמוני, וזה נאמר מפורש בירושלמי חגיגה פ"ג מ"ה. והנה השם יוחנן, — שאינו מצוי הרבה בכלל בימי הביניים, — חוזר דוקא במשפחת רש"י. גם בעל סדר הדורות יודע על יחוסו זה של רש"י, וכן נמצא השם יוחנן בדורות שלאחר רש"י. ככה אנחנו מוצאים בשלשלת היחס של משפחת לוריא מפדובה, שנוסדה על מסורת כתובה, שגם בה חוזר השם יוחנן במשפחת רש"י.

בכלל צריך להעיר, כי כל ההעתק בארבעה סעיפים בפרק זה מלא שגיאות ושבושים: המעתיק מכ"י קדמון לא ידע כראוי את צורת האותיות הקדומות, (למשל, הוא מעתיק שם ואלירו שהוא ספרדי בין שמות קדמוני קונסטנטינה, זמן רב לפני רש"י, ואל נכון היה כתוב שם אחר) וכן יש ערבוב דורות מסעיף לסעיף. אבל בעיקר ראה זה מצאתי, כי עצם המגילה נוסדה על מסורות כתובות, המכילות עובדות היסטוריות. דוגמאות אחדות: אל השם יהושע נוסף זמרי שאינו מהדורות הקדומים ההם והוא ט"ס. אז נמנעו מקרוא בשם זמרי מפני מעשה זמרי הידוע. כנגדו יש לקבל הידיעה, כי בנו של ר' יוחנן הסנדלר הגיע לבבל (ר' יוחנן עצמו רצה בעת השמד לרדת לבבל) אלא שיוסי היורד לבבל נקרא בשם בן נחמן וחסרים דורות בהעתקה.

ספר "לולאות השיר" לא ידוע לי, וכדאי לפנות ליודעי דבר, כי על פי השמות יוסי, יגאי, מניומי ועוד זה מתיחס לתקופת הפיטנים הראשונים וכן המובא גאון בקונשטנטינא הוא קדום, אלא שהשם ואלירו מעכב, והוא טעות המעתיק. המסורת על בית באורליאנש מקום מושבו של רבנו תם בשם לוריא נראית לי לאמתית, כי אין בודים ידיעה כזאת, וכן יבוא השם לוריא — שגם הוא מתיחס לרש"י — ויעיד עליו.

הערת מר ד. זכאי (דור ששי להצדיק ר' ישעיהו זוכוביצר, חברו של ר' משה מאיוויא ז"ל)

לסעיף ז'. עתה נודע לי בבירור (מצאתי בין כתבי אבא ז"ל), כי ר' ישעיהו בר' מרדכי מזכוביץ מת בחודש תשרי (בב' או בד' בו) שנת תקכ"א. הספק הוא איפוא ליום הפטירה, אולם השנה בטוחה.

שלמה המלך וצאצאיו (*)

(*) ראו תרשים 11.

תולדות משפחת אבות

1733 נולד בסלוצק, שלטה ברוסיה הלבנה (אז בפולין)

1775-1775 (?) עלה לארץ ישראל (אז בתורכיה)

1807-1809 נולד בירושלים, נפטר בה ב-1881

1. בן, שמו לא נודע
2. בן, שמו לא נודע
3. בן, שמו לא נודע
4. בן, שמו לא נודע
5. בן, שמו לא נודע
6. בן, שמו לא נודע
7. בן, שמו לא נודע
8. בן, שמו לא נודע

מלואים

למגילת היוחסין

של

צבי שמשי

(א)

משפחות שמשי (שימשעלעוויץ)

(מגי"ו *)

(ששה דורות שקדמו לצבי שמשי)

אליהו — (חנה־פייגה) ישבו בלובצ'י, ליטא, בשנות ה' ת"ס — תקל"ה בקרוב
(הראשון שנודע בשם שימשעלעוויץ) (1700) (1775)

בנימין — (לאה־דינה) ישבו בלובצ'י, ליטא, " ת"ץ — תק"ס
(1730) (1800)

נפתלי — (חסיה) ישבו בלובצ'י " תקכ"ה — תקצ"ה
(1765) (1835)

בן־ציון — (דבורה) ישבו בסולעצ'ניק " תק"ן — תרכ"ג
(1790) (1863)

אהרן־אברהם — (שרה הדסה) ישבו בסמורגון " תק"ע — תרל"ח
(בת ר' דב חעלמער) (1810) (1878)

ראובן־ישראל — (אסתר)

תר"ד — תרע"ח (בת ר' אברהם־משה הלפרן, שהתיחש לרש"י)
(1844) (1918) תר"ג — תרצ"ב
(1843) (1932)
(מגי"ו 13—15) (מגי"ו 3—6; 12—13; 19—22; 5—24)

צבי — (עטרה) (קריינה)

תרכ"ג — תשי"ד נו. תרכ"א (1860), מ. ו' בניסן תרס"ה (1905)
(1862) (1953)
(מגי"ו 15—17)

*) מגלת יוחסין.

(ב)

צבי שמשי — (עטרה)

נשואיהם בט"ו בכסלו תרמ"ד (דצמבר 1883)

משחר נעוריו היו כל מעייניו בתחיית ישראל על אדמתו. בת ישראל־לייב קופלביץ, נולדה 1860, מתה בו' בניסן תרס"ה בפולטבה מצא לו חוג חברים לדעה ועשה למען ציון כיכלתו. (1905) (בשנת תרס"ו נשא צבי את אחותה, ד ב ו ר ה); מצד היה מזכיר אגודת חובבי ציון שם. אך לשבת ברציפות בעירו לא אמן הן נכדות של ר' מאיר הלוי אפשטין. (מגי"ו 15 והלאה)
ניתן לו; רוב ימיו עברו עליו בנסיעות. כסוכן סיטוני מטעם תחנות הקמח הגדולות של מולדבסקי היה מפליג הרחק בפנים רוסיה — אל טוואר', ריאזאן', פאנזה וכו' — מקבל הזמנות מסוחרים רוסים על עשרות ומאות קרונות קמח, מעביר אותן אל המשרד בפולטבה, ונוסע הלאה. הביתה היה בא לשבוע־שבועיים, על פי רוב לחגים, אחרי שנים־שלשה חדשים של מסעות. אך בין בעירו בין בדרך לא שכח את משא נפשו אף ליום אחד. בצד הפצת קמחו של מולדבסקי בקרב הרוסים, וזמן־מה גם תה של ויסוצקי, הפיץ בלי לאות, בכל קצוי רוסיה, בקרב היהודים שנקרו לו על דרכו — ח י ב ת צ י ו ן.

ב־1906 נאסר עם בני ביתו על דבר ההגנה היהודית, ואחרי כשנתיים הגלה עם משפחתו לסיביר ל„נצח". בנו אהרן ברח משם, כעבור שנה, וצבי עם אשתו דבורה ובתו דינה השתחרר־אחרי המהפכה הבולשביקית והגיעו לאר"י בסוף 1923.

בירושלים חבר צבי שמשי את ספרו רב־הענין ז כ ר ו נ ו ת ואת מ ג ל ת ה י ו ח ס י ן וכתב כמה ציורים ומאמרים, שנתפרסמו בעתונים שונים.

נפטר בשיבה טובה בירושלים, אור לכ"ג חשון תשי"ד, כבן 91 היה במותו.

לצבי ועטרה נולדו שלשה בנים ושתי בנות והם:

יצחק בן־צבי / אהרן ראובני / שולמית קלוגאי / משה, (נפטר אור לכ"ו אדר שני תרס"ה) / דינה מזר.

(ג)

יצחק — (רחל) (מגי"ו 15—16)
(בן־צבי) (ינאית)

באו בברית הנשואים כ"ב בטבת תרס"ו

נולד ב־י"ח בכסלו, תרמ"ה (1884); ממיסדי מפלגת פוע"צ ברוסיה ובאר"י; מראשי ההגנה היהודית ברוסיה בשנות 6—1903; ממיסדי „השומר" באר"י; ממיסדי הגימנסיה העברית בירושלים; מחברי מערכת „האחדות"; ממיסדי הגדוד העברי באמריקה במלחמת העולם א' וממתנדביו הראשונים; שב לארץ כחייל, עם הגדוד, בשלהי אותה מלחמה. השתתף ביסוד „אחדות העבודה" ו„הסתדרות העובדים הכללית"; היה יו"ר ונשיא הועד הלאומי עד קום המדינה; חבר הכנסת מיום הוסדה ונשיא מדינת ישראל מכ' בכסלו תשי"ג (8.12.52).

סופר והיסטוריון; חוקר שרידי הישובים היהודיים בארץ וסביבותיה מאחרי חורבן הבית השני עד זמננו. חוקר קורות היהודים ובמיוחד — עדות המזרח וכן כתות השומרונים, הקראים והשבתאים. חבוריו העיקריים: שומרונים, כתבים ב־5 כרכים, בהם שאר ישוב ואוכלוסי הארץ; נדחי ישראל; פועלי ציון בעליה השניה; והמחקר הגדול: ארץ ישראל וישובה בימי השלטון העותמני. כתב הרבה מאמרים בשאלות ישוביות והיסטוריות.

עמרם — (רחל)
נולד בא' בחשון תרפ"ג (1922) (שמעוני—שוחטמן)
(מגי"ו 16)
נשואיהם בל"ג בעמר תש"ז (1947)

ע מ ר ם חקלאי ונהג, חבר „אשד", למד בגימנסיה בירושלים, אח"כ במקוה־ישראל. בן 17 התנדב לפלוגה העברית בצבא הבריטי (תחבורה) לשם מלחמה עם גרמניה ההיטלרית; השתתף במערכות לוב; הוא מהמעטים שנצלו מהאניה הצבאית „ארינפורה" שנתקפה ע"י אוירוני האויב בים התיכון, בדרכה לסיציליה, וטבעה. השתתף במלחמת תקומתנו. אחד מאנשי התחבורה שפרצו את המצור והצילו את ירושלים. ב־1955 עבר עם משפחתו לאשקלון כדי לשוב לחקלאות. ב־1956 השתתף, בדרגת קצין, במערכת סיני.

יעל
נולדה כ"ז בתמוז תש"ח

ענת
נולדה ח"י בחשון תשי"א

ע ל י
(מגי"ו 16)

נולד בה' באדר א', תרפ"ד (1924), נפל בקרב עם ערבים במלחמת התקומה, בהגנת בית הקשת, בו' באדר שני תש"ח.

ע ל י גמר ביה"ס כדורי והיה ממיסדי הקבוץ „בית הקשת" ומראשיו עד יום מותו. באותו יום יצא בראש קבוצה בת שמונה חברים לתור את הסביבה. כנופית ערבים ארבה להם על הסלעים והתקיפה אותם ביריות מכל העברים. רק אחד מהשמונה הצליח להמלט ולשוב. עלי וחבריו נלחמו עד שנפלו כלם. בגבורתם הצילו את הקבוץ באותו לילה והועילו להרמת רוח לוחמי ישראל בכל הארץ.

בשנת תשי"ז (1956) הוציאו הורי עלי ספר עליו, המכיל הערכת אישיותו וזכרונות על פעולתו בהגנה ובהתישבות.

אגרונומית; עסקנית וסופרת. היתה פעילה בתנועת „פועלי־ציון" ברוסיה ובאר"י. חברה פעילה ב„השומר" וביחוד בתנועת הפועלות. ממיסדי הגימנסיה העברית בירושלים. מראשי ההגנה וממיסדי ההסתדרות; היתה חברת מערכת השבועון של פוע"צ: „האחדות" וחברת הועד הלאומי. מיסדת החוה החקלאית לבנות בתלפיות וביה"ס החקלאי בעין כרם.

כרעית הנשיא גלתה פעילות צבורית רב־צדדית — יחד עם הנשיא עמלה לעצב דמות הבית תחת הסמל הרם — בית הנשיא.

(ד)

(מגי״ו 16) **אהרן ראובני** — (שרה) (בת הד״ר א. י. ירמנס[1])

נו. 1886 ; מספר ומשורר, מבקר ספרותי, חוקר בעיות חברתיות, היסטוריון, מתרגם. חבוריו העיקריים : עד ירושלים, טרילוגיה (שלשה רומנים); עצבון, רומן; שני קבצים של ספורים, וספורים שטרם כונסו; לילות ירושלם ועוד שירים, מקוריים ומתורגמים; ספרות והוי, מאמרי בקרת; דמוקרטיה וטוטליטריות, בעיות חברתיות וכלכליות; נהרו וזלס, בעיות לאומים ושפות; שם חם ויפת, עמי המקרא, מחקר היסטורי; מאמרים רבים בשאלות היסטוריות ולשוניות.

נו. 1890 ; למדה בשוויץ ובפריז, היתה מורה לצרפתית ולאנגלית ; נותנת הרבה מזמנה וכחותיה לעזרת נצרכים וחסרי ישע. בימי מלחמת העולם א׳ הצילה עשרות נשים מרעב ע״י העברתן מירושלים אל המושבות. הקימה ומנהלת בהתנדבות את „מפעל הבגד לסטודנטים", מוסד המסייע כל שנה למאות סטודנטים בדברי לבוש ; מרוחיו יסדה קרנות סיוע, קצבות ופרסים לסטודנטים.

---

1) הד״ר אהרן יוסף ירמנס נולד בווילנה ב־1859. אביו, משה דוד, סוחר באריגים, היה נוסע לרגל עסקיו אל ארצות אסיה התיכונה. בן אחיו, רופא, היה מבעליו ועורכיו של העתון הרוסי הגדול „אודסקיה נובוסטי". הד״ר י. למד רפואה בגרמניה. אח״כ נשא לאשה את חנה בת משה ויטקינד, בנקאי עשיר ונדיב [תמך בצעירים כשרוניים, כמו הפרופ׳ ב. שץ, הציירים צבי שור ופיליפובסקי, הרופאים שהם ורוזנברג (ממיסדי נען ומדריכיה); י. ל. גולדברג היה מפקידיו]. הד״ר י. מהר להרחיק את אשתו הצעירה ממשפחתה וממשפחתו, כי בשתיהן היו מתבוללים וגם מומרים. אחרי החתונה נסעו לקושטא, בדרך לאר״י. בקושטא נבחן הד״ר י. שנית ברפואה, קבל תעודה תורכית, ועלה לארץ עם אשתו ובתו שרה (בת 3 חדשים), ועם הד״ר משה ולך (שבא לקושטא לשם אותה תכלית) בחנוכה, 1890. כ־15 שנה שמש רופא בחברון, ואח״כ בירושלם, במוסדות רבים, עד סוף ימיו ; הוא מת בשבת־חנוכה, בראי״ח טבת, תרפ״ד (1924). בניו ובנותיו :

שרה — (אהרן) (ראובני)

יעל — (שאול) (נעם [זוסמן]) (פקיד בקה״ק)

דוד — (לאה) (זוסמן) פקיד בבנק הלאומי

דבורה — (ברוך) (ארנשטיין) מנהלת ארכיון במשרד מושל ירושלים

פנינה מ. בקהיר בי״ב בכסלו 1932

אליהו — (ז׳ני) (סילמן) התנדב לצבא הבריטי במלחמה עם גרמניה ההיטלרית, נפגע קשה בתאונה, חלה ומת בש׳ 13.10.47.

מאיר נו. 8.11.47

יורם נו. 26.7.53

אפרים נו. 1931, מוסמך לכלכלה, פקיד בממשלה במקצועו.

יוסף לומד כלכלה

מאיר כימאי מיסד מעבדה ראשונה לבדיקת מזון בירושלים מ. בת״א ב־20.7.33.

נרדה נו. כ״ח בטבת 1933, מזכירה בבית האמנים בירושלים.

(ה)

שולמית — (יצחק קלוגאי)
בת צבי שמשי (מגי״ו 16)

נשואיהם: ח׳ באב תרע״ד (1914)

מורה לצרפתית ולאנגלית בביה״ס הריאלי בחיפה; מספרת ומשוררת. כתביה העיקריים: גימנזיסטית, ספורים; נשים, שירים; שירים ומנגינות.

נו. בקרמנצ׳וג. כימאי; פרופסור בתכניון, חיפה; חיבוריו העיקריים הם: קצור תולדות כימיה; שבע מתכות; שעורי כימיה, 2 כרכים; פרקי כימיה לא־אורגנית; מבוא לכימיה אורגנית כללית; כימיה בחיי יום־יום.

דינה — (בנימין מזר [מייזלר])
בת צבי שמשי (מגי״ו 16—17)

נשואיהם בי״ט בשבט, תרצ״א (1931)

היתה פקידה בבנק אנגלו־פלשתינה בירושלם. למד בגרמניה חקר המקרא ואשורית. פרופסור באוניברסיטה בירושלם לתולדות ישראל בתקופה הקדומה; ערך חפירות במקומות שונים בארץ, בפרט בבית־שערים. מ־1953 נשיא האוניברסיטה.

חבוריו: דיסרטציה על האמרי (בגרמנית); תולדות ארי׳; תזכיר מטעם הועד הלאומי ע״ד שיטת העתקת שמות גאוגרפיים בארי׳; מדריך ארי׳ (באנגלית), בשותפות עם הד״ר שמואל ייבין (אגיפטולוג וסמיטולוג, מנהל מח׳ העתיקות בירושלם); דינים וחשבונות על החפירות בתל־קסילה ובבית שערים ועוד; מאמרים רבים בשאלות היסטוריות וטופוגרפיות בעתונים מקצועיים.

אורי נרגל — (אסתר)
נו. ט״ו בשבט תרצ״ב (1933)
(לבית שארף) מגרמניה.

אביטל
נו. כ״ד בתשרי תשט״ו (21.10.54)

אילת
נולדה בתשרי תשי״ז (אוקטובר, 1956)

ראובן־ישראל — (אסתר) (מגי״ו 13—15)

בן אהרן אברהם, נולד תר״ד (1844), נפטר תרע״ח (1918). בת אברהם־משה הלפרן, מצאצאי משה איזיאר המתיחש נהל אחוזה פולנית בסביבות סמורגון ואחרי שהחרמה ע״י ל ר ש ״ י . (מגי״ו 4—12). הרוסים בגלל מרד הפולנים (1863) חכר תחנת דאר־סוסים בחרנובו. היה למדן ובעל סגולות תרומיות: עניו, שקט, שוקל את דבריו, בורח מכבוד. לר״י ואסתר נולדו י״ב בנים ובנות; ששה מתו בקטנותם, ואלה שחיו הם:

צבי (מגי״ו 15) | בן־ציון | בנימין־מרדכי | אהרן־אברהם | בתיה (למטה) | דבורה (למטה)

בן־ציון — (חנה־אסתר)

(מגי״ו 15; 20) נולדה 1865 תרכ״ג—תר״ץ (1863—1930) בת ליב קופצ־סוחר יערות ב־יובסקי, בעל קרקעות וסוחר יערות) ציוני־מזרחי, משכיל, למדן (למד בישיבות: אישישוק וחלוז׳ין), ירא שמים, היה מכובד על כל סביביו בזכות ישרו, בינתו וסברו הטוב. ב־1914, עת גורשו היהודים מקובנו ע״י אותו אכזר מטר־פש, דודו של ניקולאי ב׳, נדד ב״צ עם משפחתו לפלך חרקוב. שם מתה אשתו (1920). אחרי שובו לקובנו (1921) עשה כיכלתו למען קה״י וקה״ק.

בנימין־מרדכי — (חנה)

נו. 1878 (מגי״ו 15; 20) השתקעו ברוסטוב ע״נ דון

ליאוניד / גיטל

אהרן־אברהם — (חנה)

(מגי״ו 15; 20) נו. 1880 בע׳, מ. בדולהינובו, פלך וילנה. היה רופא שנים שם; פרטיזן במלחמה עם היטלר; ב־1946 ברח עם שתי בנותיו הצעירות לרוסיה; אח״כ שבו לדולהינובו. שלש בנותיו הן:

רות נו. 1922, ברחה עם בעלה לרוסיה מפני הגרמנים.

ז׳וזיפינה [גוזיה] רופאה נו. 1924.

בתיה נו. 1926

מ. 1926, אחיה א ה ר ן ר ו ב י ן, היה רב בוילנה, אשתו, מ ר י, בת הרב ש ב ת י פ י נ ב ר ג, בעל „אפיקי מגינים״, הוא סבו של המשורר א ב ר ה ם ס ו צ ־ ק ו ב ר. בנם של אהרן ומרי:

שבתי (עו״ד במינכן); בקר בא״י פעמים מטעם ה„ג׳וינט״.

מרי נו. 10.12.54

יחזקאל נו. 1888, השתקע במוסקבה; מעת מלחמת העולם ב׳ אין ידיעות.

אהרן־אברהם — (חיה) נו. 1898; רואה חשבונות; מ־1934 באר״י, בתל־אביב, עם משפחתו; מבקר בנקים מטעם ה־קואפרציה האשראית. נו. 1901, כימאית בת הרופא דב קוקלנסקי.

שרה [סוניה] רופאה ראשית בבי״ח במוסקבה

בתיה — (משה) עלתה לארץ ב־1932, נשאה בניסן תרצ״ח 1938. (צינוביץ) חוקר תולדות הרבנים, משתתף ב„הצופה״, פקיד משרד הדתות בת״א.

חסיה — (אהרנסון) נשואיהם ב־1924 (סוחר יערות בקובנו)

חנה נו. 1927

כלם נספו בידי הנאצים בגיטו קובנו

שרה — (עדו) נו. 2.8.35; גננת (רוכל) נשואיהם ב־כ״ז בכסלו תשט״ז (דצמבר 1955)

ציונה נו. 14.7.39; כשרון לציור ולפיסול

חברי קבוץ האון, בעמק הירדן

יפתח נו. בערב ראה״ש תשי״ז (1956)

בתיה — (דב בגרוב) מילדת, (מגי״ו 20) נו. 1882, בעל ביח״ר לעורות מ. בחרקוב 1921 בסמורגון.

אחרי מות בתיה הגר עם בנו לאמריקה. שם נשא את בת־שבע גרינהויז (נו. 1890 בסמורגון), רופאת־שנים; ד. ב. סוכן לבטוח; גרים בפילדלפיה.

אלכסנדר — (שושנה) נו. 1911, כימאי [ר ו ז ה] נו. בניו־יורק 1913. גרים בבוסטון

פסח / בת [פ א ו ל] נו. 1945.

דבורה — (בצלאל מזא״ה) (ברוסיה) (נקרא „צ׳רניאק״) (מגי״ו 20) היה פקיד בצירות הסובייטית בברלין (אחרי מלחמת העולם א׳); קומוניסט. בעת אחד הטהורים הסטאליניים נקרא לשוב למוסקבה ושם התאבד [ולפי גירסה אחרת: הומת].

בתם: א מ ה היתה מהנדסת; בעת בקור בתחנת חשמל במוסקבה התחשמלה (ויש אומרים חושמלה; כי אחרי חסול אביה, היה רצוי לחסל גם אותה).

(1)

*) אחרון מלוא אלמנותיו ילדיהם ב ב ו ו'.

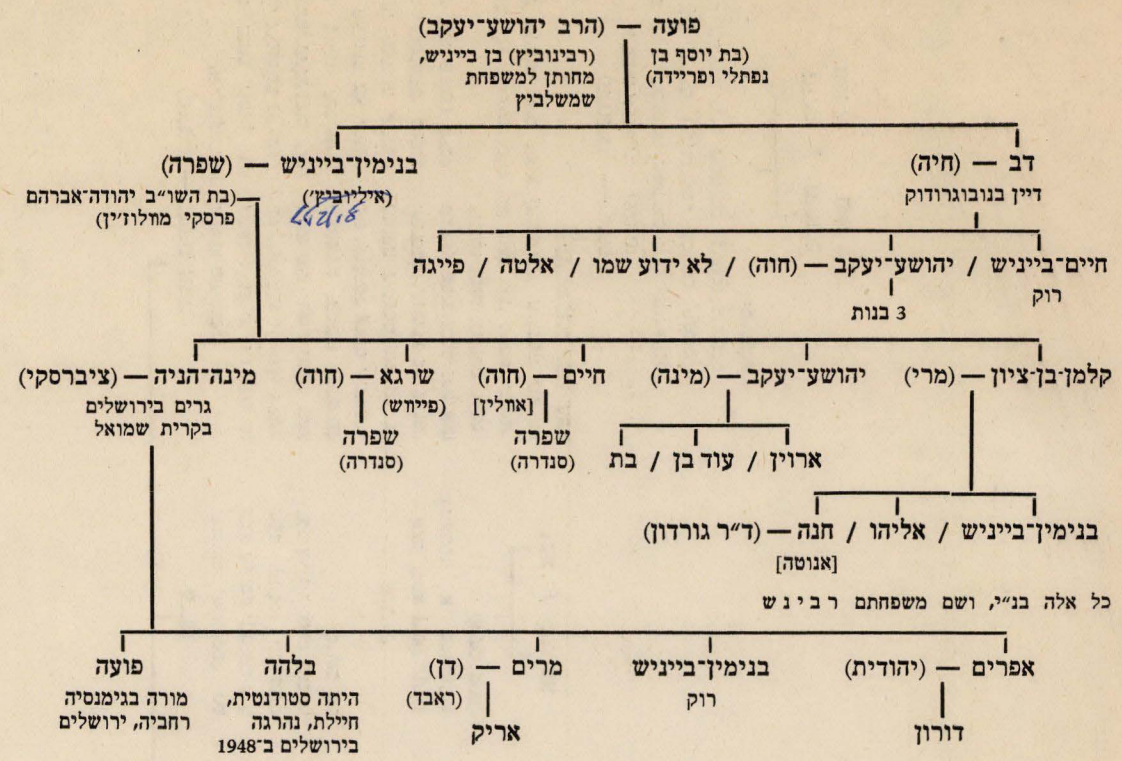
(א)

*) אחיות הורים אחיות סבתא ס"ס.

(ד)

(٤٢)

(יד)

(טו)

משפחות הלפרין — אשכנזי

(טז)

רבקה־לאה — (דוד־שלמה) (מג״ו 21)
(בת אברהם־משה) | (סלושץ, רב באודיסה)

נחום
(סלושץ)
נו. כ״ח בכסלו תרל״ג (דצמבר 1872). היה מרצה בסורבון על ספרות עברית (19—1904); קצין לגיון הכבוד הצרפתי; בעל מסות ספרותיות; היסטוריון, בלשן, נוסע, חוקר קדמוניות ישראל והפניקים וישובים יהודיים נדחים במדבריות לוב ובהרי אטלס; חוקר שרידי האנוסים בפורטוגל. מעורכי הקורפוס הפניקי בפריז; מעורכי קבצי החברה העברית לחקירת אר״י ועתיקותיה.
השתקע בארץ־ישראל בשנת 1919.
חבוריו העיקריים: קורות הספרות העברית החדשה; כנען ועבר; מסעות במרוקו (באנגלית); דברי ימי היהודים במרוקו; מסעי בארץ לוב; דהיה אל־כהינה; האנוסים בפורטוגל; אוצר הכתבות הפניקיות; ספר הים; איי הים.

עלי / **ימימה**

עלי: היה קצין צרפתי. חבר רומנים בצרפתית. נרצח בידי קציני וישי בצפון־אפריקה.

ימימה: בפריז; מבקרת תיאטרונית; כותבת שירים בצרפתית.

שמואל כרמון
[אלכסנדר]
נו. באודיסה ב־28 במאי 1886; גמר אוניברסיטה בנפולי; עלה לארץ עם משה אחיו ב־1913. היה מורה בגימנסיה רחביה ב־ירושלים; פרסם שני רומנים; חבר דרמות.
בניו ובנותיו:
זיוונית / אביבה / יוסף / צביה / ורדה

בתיה
בת רבקה־לאה סלושץ. נספתה באודיסה עם בעלה ו־4 בנים בימי הנאצים.

מרים
בת רבקה־לאה סלושץ. גרה בחרסון, שמועה שגם משפחתה נספתה בעת הכבוש הנאצי ושהיא עצ־מה בקיוב.

שושנה
עלתה לארץ אחרי מלח־מת־העולם א׳ ונשאה לאיש בת״א.

אביגיל / צבי

משה כרמון — (מרים)
נשואיהם אחרי מלחמת־העולם א׳
נו. 1.1.1891 מ. בכ״ג באדר, תשי״ד (1954); עלה לארץ עם אחיו בשנת 1913. היה מורה לצרפתית ומזכיר בגימנסיה „רחביה". מחוץ למקצועו היו כל מעייניו בבעיות תקומת ישראל על אדמתו, ובספרות. הוא היה פובליציסט עז־רגש ומבקר ספרותי נאמן ומהיר־תגובה. בחייו יצאו לאור שני כרכי מאמריו על הספרות החדשה, העברית והצרפתית; אחרי מותו הוציאו לאור, אשתו ובנו, כרך שלישי.

(מרים): נו. 1896. היתה מורה לעברית בגימנסיה „רחב־יה" בירושלים. אחרי ש־התאלמנה והגיע זמנה לעזוב את ההוראה בגי־מנסיה, התנדבה להורות עולים שהתישבו בחבל לכיש ועברה לגור שמה.

דוד — (צפורה)
נו. 1921   נו. 1925, חובשת.
סגן־אלוף; פעיל במלחמת התקומה; סופר צבאי; השתתף בעריכת „מערכות"; מדריך בקורסים לקצינים גבוהים; במלחמת סיני היה בין כובשי אלעריש.

ברוריה / טליה
נו. 1949   נו. 1951

(מגי״ו 15)

ישראל־לייב — (ינטה) (מגי״ו 17/15—21/18)

ב״ר משה (קופילביץ) (בת ר׳ יצחק הלוי אפשטיין) *)

למד בישיבת איישישוק. עבר עם משפחתו מליטא לאוקראינה קרוב לשנת 1870 והשתקע בפולטבה. תחילה היה מלמד, אח״כ עסק במסחר ובתוך בעסקי קרקעות. בלילות היה לומד גמרא או מעיין בספרי מחקר והגות של חכמי ימי הבינים.

(מגי״ו 21) **מאיר — (שרה)**

נו. 1867 בע׳ מ. בקובל, ב־1927; (שמרקוביץ מחרקוב) (מגי״ו 21)

נשא את שרה ב־1892, היה רופא באחטירקה, פלך חרקוב.

דינה — (אלכסנדר)

נו. 1893 מחנכת ומתרגמת לצרפתית. (מזא״ה) מהנדס, (ממשפחה קרו־בה למשפחת הרב המוסקבאי מזא״ה)

גרים בפריז מאחרי מלחמת העולם א׳.

עטרה — (צבי שמשי)

(קריינה) (מגי״ו 15)

דבורה — (צבי שמשי)

(מגי״ו 15—16)

נו. 1876. היתה מורה בבית ספר לבנות בפולטבה. כאשר הגלה צ ב י לסיביר הלכה אחריו עם ד י נ ה (ה) בתו. הם נשארו בגלות סיביר, על נהר טונגוסקה התחתונה, כ־15 שנה. כאשר שוחררו עלו שלשתם לאר״י (ב־1923).

אֲחָיו של ישראל־לייב בן משה

דב־בר — (ציפה־פייגל) (שרייבמן) (סת״ם) / **יצחק** / **עקיבא** / **מרדכי־אליעזר** (שצ׳וצ׳ינסקי) (סת״ם)

משה כץ

מרים / אסתר־רחל — (רפאל־יצחק) (פרידמן) / **ביילה** / **סוסיה** / **זלפה** / **לאה** / **גנסיה** / **קריינה**

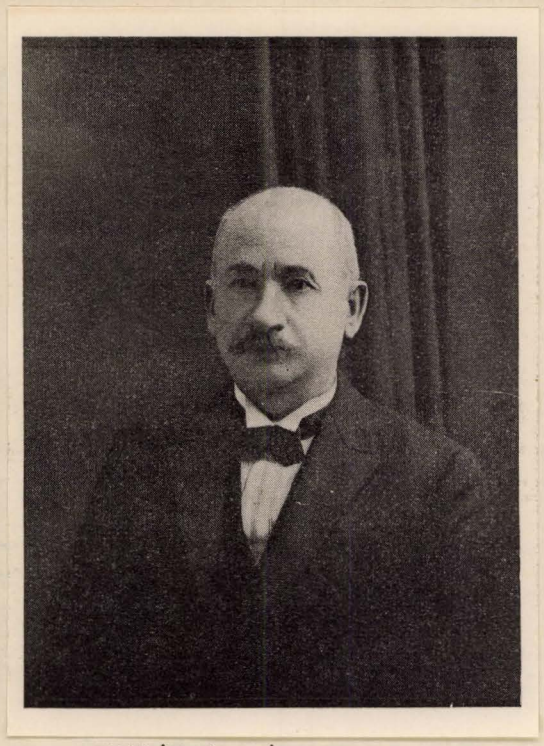
משה־ליב / צבי־הירש / שרה־גיטל — (דוד קלאבונס) (חזן)

ביילה־רבקה / ישראל־יהושע / ציפה־פייגל / אלחנן

*) במכתבו של מר קלמן ליכטנשטיין (עורך פנקס סלונים והסביבה), מיום כ״ג כסלו תשי״ג מובאים פרטים לתולדותיו של הרה״ג יצחק הלוי מקהלת סלונים, וזו לשונו:

„הרה״ג יצחק הלוי מאבות אבותיו של הנשיא (אשר הוא דור שישי ליוצא חלציו). זכורני כי בתחילת המאה הרבו זקני הדור בסלונים לספר בשבחיו של ר׳ יצחק זה, שהיה מכונה בפי העם בשם ר׳ איצלה גינשפריקער (על שם גינשפריק זו קעניגסברג, שכן אביו היה הגאון ר׳ אריה־ליב, אבד״ק קניגסברג). ר׳ איצל ג. היה בן־דורו של הגר״א וגם היה מבקר את הגאון בחילנא. הוא היה מופלג בתורה והצטיין במדות טובות וכהן כמורה הוראה בסלונים במשך שנים רבות עד יום פטירתו, שלא על מנת לקבל פרס. הוא גם עסק בעסקים גדולים בשנות השבעים ושמונים של המאה ה־18. הוא היה חבר בי״ד של הגאב״ד של סלונים דאז, ר׳ שמשון (שנתמנה לאבד״ק קניגסברג אחרי פטירת אביו של ר׳ איצלה, הרב אריה־ליב הנ״ל, הוא הוא אותו שמשון, שר׳ שלמה מימון מזכירו באוטוביאוגרפיה שלו ושהגר״א מצא לנכון להפנות אליו את ר׳ ברוך משקלאב לשם קבלת הסכמה על ספרו „אוקלידס״). אחרי שר׳ שמשון עזב את סלונים היה ר׳ איצלה האב״ד בפועל של הקהלה עד פטירתו, כי רב אחר לא נתמנה בחייו.

. . . זכורני ג״כ ששמש הקהלה הראני פעם את קברו של ר׳ איצלה גינשפריקער ומצבת־אבן עם ציון שהיה כבר מטושטש. זבלוצקי מוסר בחבורו הנ״ל, שר׳ איצלה היה בן 77 שנה במותו. הוא נפטר באמצע תפלת שחרית ביום ט״ו אדר תקס״ז (ואכן, זה מתאים לשנת הפטירה, כפי שמסר אביו ז״ל של ה. מ. „במגילת היוחסין״).

ד״ר מאיר קופלביץ, גיסו של המחבר

ר׳ ישראל ליב ב״ר משה קופלביץ

יענטע קופלביץ
בת ר׳ יצחק אפשטיין